

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Skapande verksamhet i förskola och förskoleklass

- En observationsstudie av pedagogens roll

Christina Krantz-Kjörk & Theresa Johannesson

LAU 390

Handledare: Åke Lennar

Examinator: Davoud Masoumi

Rapportnummer: VT12-2920-018

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom Lärarprogrammet LP01

Titel:	Skapande verksamhet i förskola och förskoleklass
Författare:	Christina Krantz Kjörk & Theresa Johannesson
Termin och år:	Vårterminen 2012
Kursansvarig institution:	LAU390: Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap
Handledare:	Åke Lennar
Examinator:	Davoud Masoumi
Rapportnummer:	VT12-2920-018
Nyckelord:	Skapande verksamhet, estetiska läroprocesser, fantasi och kreativitet, lekfullt lärande, observationer.

Sammanfattning

Syftet med studien är att se och i så fall hur pedagogerna arbetar på olika sätt med skapande verksamhet i förskola och i förskoleklasser? Vad använder pedagogerna för olika uttrycksformer? Hur arbetar man med skapande verksamhet i förskolan och i förskoleklass?

I studien observerades med hjälp av anteckningar som datainsamlings - *metod*. Under observationstillfällena, studerades, hur pedagogerna arbetar. Vilka material som användes och deras förhållningssätt i den pedagogiska verksamheten. .

Undersökningens *resultat* att alla de deltagande pedagogerna använde sig av olika arbetsätt i den skapande verksamheten i de estetiska ämnena. I barns och elevers fria lek upptäcktes flera sätt att uttrycka den skapande verksamheten. Förskolan arbetade med de skapande verksamheterna t.ex. genom samling och temaarbete. I förskoleklassen skapades bildkonst, så som "värknoppar", påskteckning och tulpanmobil på olika sätt under bildlektioner. På förskolan använde man sig av drama där dockan fanns som hjälpmedel och bildkonst där man skapade en elefant, tiger etc. Även en rytmiklektion där barnen fick röra sig till musik utgjorde den skapande verksamheten

Slutsatsen som vi kom fram till i vår studie var att förskolorna/förskoleklasserna jobbar med skapande verksamhet, men med olika uttrycksformer så som bildskapande i förskoleklasserna och förskolan mer med musik/rytmik och drama. När det gäller uppföljning av skapandet, ser man en stor skillnad på hur pedagogerna uppfattar återkopplingen till sin verksamhet, eftersom där endast tre av tio pedagoger hade återsamling. Vi har även kommit fram till att olika uttrycksformer för skapande så som lek, drama, musik och rörelse är sammanvävda i verksamheterna. Bild förekom som skapande uttrycksform i förskoleklasserna. När det gäller reflektioner på skapandet så saknades detta både i förskolan och i förskoleklasserna.

FÖRORD

Detta examensarbete har gett oss inblick i hur de skapande verksamheterna ser ut på förskolorna och förskoleklasserna. Det har varit en lång process när det gäller att skriva ett examensarbete, men till slut blev vi klara. Vi vill tacka alla som har hjälpt oss på olika sätt i arbetet, våra familjer som har stöttat och hjälpt oss när det har varit jobbigt.

Vi tackar våra observationsställen, förskolor i Göteborg och förskoleklasser i Lidköping för att vi fick komma och göra studier i era verksamheter.

Christina & Theresa

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1. DISPOSITION	1
2. PROBLEMFÖRMULERING	2
2.1 SYFTE.....	2
2.2. FRÅGESTÄLLNINGAR	2
2.3. AVGRÄNSNING.....	2
2.4. BEGREPPSDEFINITION	3
2.4.1. <i>Pedagog</i>	3
3. LITTERATURGENOMGÅNG	3
3.1. STYRDOKUMENT.....	3
3.2. TIDIGARE FORSKNING	4
3.3. LÄRANDETEORI	5
3.3.1. <i>Sociokulturell teori</i>	5
3.3.2. <i>Historiska och kulturella processer</i>	6
3.3.3. <i>Lek</i>	6
3.3.4. <i>Fantasi och kreativitet</i>	7
3.3.5. <i>Språket</i>	7
3.4. UTVECKLINGSPSYKOLOGI	8
3.4.1. <i>Materiella och visuella föreställningar</i>	8
3.5. ESTETIK	8
3.6. PEDAGOGENS ROLL I FÖRSKOLAN/FÖRSKOLEKLASSEN.....	9
3.7. LÄRARKOMPETENS	9
3.8. SKAPANDE VERKSAMHET	10
3.8.1. <i>Musik och rytmik</i>	10
3.8.2. <i>Rörelse</i>	11
3.8.3. <i>Bild</i>	11
3.8.4. <i>Drama</i>	13
4. METOD	14
4.1. VAL AV METOD.....	14
4.2. URVAL	14
4.3. BESKRIVNING AV OLIKA FÖRSKOLOR/FÖRSKOLEKLASSER	14
4.3.1. <i>Förskola ett</i>	15
4.3.2. <i>Förskola två</i>	15
4.3.3. <i>Förskola tre</i>	15
4.3.4. <i>Förskoleklass – 2 A</i>	15
4.3.5. <i>Förskoleklass -2 B</i>	15
4.3.6. <i>Förskoleklass – 2 C</i>	15
4.4. GENOMFÖRANDE	15
4.5. ANALYS	16
4.6. TROVÄRDIGHET	16

4.6.1 Reliabilitet	16
4.6. 2. Validitet	16
4.7. FORSKNINGSETIK.....	16
4.7. 1. Informationskravet	16
4.7.2. Samtyckekravet.....	17
4.7.3. Konfidentialitetskravet	17
4.7.4. Nyttjandekravet	17
5. RESULTAT	18
5.1. HUR INTRODUCERAS DET SKAPANDE VERKSAMHET I FÖRSKOLAN?	18
5.1.1. <i>Analys av introducering till skapande</i>	18
5.2. HUR INTRODUCERAR SKAPANDE VERKSAMHET I FÖRSKOLEKLASSEN?	19
5.3. HUR ARBETAR PEDAGOGERNA MED SKAPANDE SÅSOM STÖTTNING OCH MED ÅTERKOPPLING I FÖRSKOLAN?.....	19
5.3.1. <i>Analys av hur pedagogerna tar upp textbegrepp</i>	20
5.4. HUR ARBETAR PEDAGOGERNA MED SKAPANDE SÅSOM STÖTTNING OCH MED ÅTERKOPPLING I FÖRSKOLEKLASS?	21
5.5. VILKET MATERIAL ARBETAR PEDAGOGERNA MED I FÖRSKOLAN?.....	21
5.5.1 <i>Analys av pedagogen</i>	22
5.6. VILKET MATERIAL ARBETAR PEDAGOGERNA I FÖRSKOLEKLASS?	23
5.6.1 <i>Analys av material</i>	23
5.7. VAD ANVÄNDER PEDAGOGEN FÖR OLIKA UTTRYCKSFORMER I FÖRSKOLAN?	24
5.7.1. <i>Analys av olika uttrycksformer</i>	24
5.7.2. <i>Analys av pedagogernas roll</i>	25
5.8. VAD ANVÄNDER PEDAGOGEN FÖR OLIKA UTTRYCKSFORMER I FÖRSKOLEKLASS?	26
5.8.1. <i>Analys av olika uttrycksformer</i>	27
5.9. SAMMANFATTNING AV RESULTAT	29
5.9.1. <i>Hur introducerar och stöttar pedagogerna barn och elever i skapande?</i>	30
5.9.2. <i>Vad arbetar pedagogerna med för material och uttrycksformer?</i>	30
5.9.3. <i>Hur arbetar pedagogerna och på vilket sätt återkopplar dem?</i>	30
6. DISKUSSION	32
6.1. METODREFLEKTION.....	32
6.2. RESULTAT	32
6.2.1. <i>Vilket material arbetar pedagogerna med och uttrycksformer</i>	33
6.2.2. <i>Hur arbetar pedagogerna och på vilket sätt stöttar och återkopplar dem verksamheten?</i> . 36	
6.3. LÄRDOMAR MAN KAN DRA AV STUDIEN.....	39
6.4. VIDARE FORSKNING.....	39
LITTERATURLISTA.....	40
BILAGA 1	43
BILAGA 2	45

1. Inledning

Under studietiden på lärarutbildningen har vi inom vår inriktning lärt oss mer om skapande verksamhet, samt lekens värld. Detta fick oss att inse att det är viktigt för barn att lära sig genom olika skapande verksamheter. Det vill säga att man ska ta tillvara på alla människors kreativa sidor, där alla individer har talang och vi som pedagoger ska locka fram barns/elevs fantasier, eftersom skapande verksamheter är ett bra sätt att få uttrycka sig på olika sätt. Under vår VFU-period har vi provat på olika skapande verksamheter. Det blev tydligt att en verksamhet inte alltid använde sig av dessa uttrycksformer.

Vi vill genom studien undersöka om pedagogerna arbetar på olika sätt med skapande verksamhet, om de använder sig av flera uttrycksformer i de olika lärandeprocesserna, och hur pedagogerna arbetar med skapande. Följs styrdokument såsom läroplanen Lgr 11 och Lpfö 98 rev. 2010 tar upp att barn och eleven ska få ta del av olika uttrycksformer såsom bild, musik, drama och dans? Vi vill lyfta fram vikten av att undervisa skapande verksamhet och leken i förskolan och förskoleklasser. För att vi har sett många pedagoger under studiens gång, som sällan använder dessa uttrycksformer i sin undervisning.

Den pedagogiska verksamheten ska utmana och sporra barnets utveckling och lärande. Vi anser att det är viktigt med skapande, där man får uttrycka sig på olika sätt. Enligt styrdokumentet Lpfö 98 rev. 2010 så står det att förskolan ska sträva efter att varje barn "utvecklar sin förmåga att bygga, skapa och konstruera med hjälp av olika tekniker, material och redskap..." (Skolverket, s.10) Detta fick oss att vilja undersöka mera om hur den skapande verksamheten ser ut i praktiken. Med hjälp av vår undersökning kan man se hur pedagoger tar upp skapande och vilket material som användes. Som pedagog gäller det att utmana barn/elever till skapande och även låta dem reflektera över sitt lärande.

1.1. Disposition

Studien består av sex olika delar: Den första är en inledning som sedan följs av problemformulering, litteraturgenomgång, metod, resultat och diskussions - del.

I Problemformulering tas syftet och frågeställningar upp, samt redovisas avgränsningar i begreppsdefinitionen.

Litteraturgenomgång

Här redovisas tidigare forskning och den lärandeteori som passar i studien. Även styrdokumentet som kopplas till skapande verksamhet. Vi tar upp de estetiska uttrycksformer, där pedagogens roll och kompetenser är viktiga synpunkter i den pedagogiska verksamheten.

Metod I detta avsnitt redovisas metodvalet, observationer och urval. Vidare resoneras om reliabilitet och validitet samt forskningsetiska regler.

Resultat Här presenteras observationsstudien i olika förskolor och förskoleklass och även också tre forskningstabeller utifrån frågeställningar.

Diskussion I detta kapitel diskuteras resultatet som knyter an till syftet och huvudfrågorna. Resultatet jämförs med tidigare forskning och litteratur. I detta sammanhang kommer även egna åsikter och idéer in. Lärdomar som man kan göra genom studien och förslag till vidare forskning redovisas också här.

2. Problemformulering

En av studiens anledning till att arbete handlar om skapande verksamhet, är att under skolans utbildning upptäckts fördelar med skapande verksamhet. Så som bildskapande i förskolan där det handlar om barnens sätt att kommunicera med hjälp av sina bilder (Braxell, 2010). När det gäller drama så skriver Rasmusson och Erberth (2008) att med hjälp av olika, ”dramaövningar, improvisationer, rollspel och teater utvecklar eleverna dels sin fantasi och förmåga att uttrycka sig, dels sin förmåga att kommunicera, ta ställning och samarbete eftersom allt arbete försiggår i grupp”(s.9). Även musiken är en viktig del i barnens lärande, där Björkvold (2005) nämner om, ”Barnen mixar sina musikaliska intryck i leken och de är en väsentlig faktor i kommunikationen...”(s.203). Men hur ser det ut på förskolor och förskoleklasser med de skapande verksamheterna? I detta kapitel redovisas syfte och frågeställningar. Kapitlet tar också upp avgränsningar och begreppsdefinitionen. I kapitlet diskuteras även avhandlingar och en tvärsnittstudie, samt några tidigare examensarbeten. I vår uppsats belyser vi vikten av skapande verksamheten där olika områden blev observerade. Avsikten med problemformulering är att undersöka pedagoger, vilken material arbetar pedagogerna samt hur de jobbar med skapande verksamheten inom förskolan och förskoleklassen. Enligt styrdokumentet för läroplanen Lpfö 98 (rev.2010) ska förskolan sträva att varje barn; ”utvecklar sin skapande förmåga och sin förmåga att förmedla upplevelser...”(Skolverket, s.10)

2.1 Syfte

Syftet med studien är att se och i så fall hur pedagogerna arbetar på olika sätt med skapande verksamhet i förskolan och i förskoleklass. Vad använder pedagogerna för olika uttrycksformer? Hur arbetar man med skapande verksamhet i förskolan och i förskoleklassen?

2.2. Frågeställningar

Syftet har vi formulerat utifrån följande frågor?

1. Hur introducerar och stöttar pedagogerna barn och elever i skapande?
2. Vad arbetar pedagogerna med för material och uttrycksformer?
3. Hur arbetar pedagogerna och på vilket sätt återkopplar de?

2.3. Avgränsning

I studien ligger fokus på pedagogernas arbete med de skapande verksamheterna. Det betyder att vi har inriktat oss på pedagogens roll.

I observationsstudien har vi lagt vikten på pedagogernas sätt att arbeta med de skapande verksamheterna. Även de skapande uttrycksformerna behandlas i litteraturen och i resultatet. I diskussionen tas upp hur vi ser på pedagogernas sätt att använda sig av de skapande verksamheterna.

I studien har vi inriktat oss på avhandlingarna av, Forsberg Ahlcrona (2009) om handdockans kommunikering och dess funktion som *medierande* redskap i förskolan och Änggård (2005) som behandlar bildskapande med barn. Även en tvärsnittstudie av Sheridan, Pramling Samulsson, och Johansson (red.) (2009) om barns tidiga lärande (BTL), har varit intressant. Skapande verksamhet av tidigare examensarbeten om Somi, Rima & Sjödin, Anna. (2009),

Forsberg, Louise och Holmberg, Sara. (2006) och Wardani, Upit Rwenton och Bringeland, Jenny (2011) .

2.4. Begreppsdefinition

2.4.1. Pedagog

I arbetet används begreppet pedagog som ett uttryck för förskollärare, lärare, fritidspedagog och barnskötare. Vid skrivandet gäller beteckningarna alla dessa yrkesgrupper. När vi endast talar om förskollärare, lärare, fritidspedagog och barnskötare använder vi dessa uttrycksätt.

3. Litteraturgenomgång

I litteraturgenomgången visas tidigare forskning, olika teorier och de delar av styrdokument som är väsentliga för syfte och frågeställningar. I studien utgår från ett sociokulturellt perspektiv, eftersom studiens forskning handlar om lärande i samspel med andra individer, där interaktion som är väsentlig för inläring, såsom att man med hjälp av olika redskap kan medföra lärande är betydelse.

3.1. Styrdokument

I styrdokumenten står det att man ska ta tillvara skapande verksamhet som ett strävande mål för barn. Detta leder till olika uttryck och gestaltungsformer i skapande och estetiska läroprocesser. I läroplanen för skolan betonas vikten av genomgripande förhållningssätt i undervisning där olika konstformer uttrycks på ett naturligt sätt i det pedagogiska arbetet.

Enligt styrdokumenten för läroplanen Lpfö 98 (rev.2010) ska förskolan sträva att varje barn; ”utvecklar sin skapande förmåga och sin förmåga att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många uttrycksformer som lek, bild, rörelse, sång och musik, dans och drama”(Skolverket, s.10).

I styrdokumenten för läroplanen Lgr 11 står det att elever; ”kan använda och ta del av många olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt har utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud”(Skolverket, s.14). Skolväsendets läroplan tar upp att eleverna ska prova, uppleva och utveckla olika uttrycksformer, såsom känslor. Dessa estetiska uttrycksformer är inslag i skolans verksamhet (Skolverket).

Vidare i Lpfö 98 står det att; ”Verksamheten ska främja leken, kreativiteten och det lustfyllda lärandet...”(s.9) Att lärande ska formas i den pedagogiska verksamheten. Där fantasi, engagemang, kommunikation ska stimulera och lärande ska vara lustfyllda i olika former. Det finns möjligheter att uttrycka sina erfarenheter, känslor och upplevelser

I styrdokumenten står det att ta tillvara skapande verksamhet som ett strävande mål för barn. Vilket leder till olika uttryck och gestaltungsformer i skapande och estetiska läroprocesser. I läroplanen betonas för skolan vikten av genomgripande förhållningssätt i undervisning där olika konstformer uttrycks på ett naturligt sätt i det pedagogiska arbetet(Skolverket).

På Skolverkets sida skriver Amelie Thams, (2008) om hur skolor kan arbeta med kultur i sin pedagogiska verksamhet. Där pedagogernas uppdrag enligt skolans läroplan är att man arbetar med konstnärligt gestaltande.

Thams skriver att genom olika fördjupade arbete med språk-, läs- och skrivutveckling kan man utgå från olika perspektiv så som de estetiska och kulturella olika läroprocesser som kan medverka till en ökad måluppfyllelse. (a.a.) betonar också att; ”I skolan möts olika individer och grupper – en unik arena för samspel och kommunikation, där kultur och estetik kan bli verktyg för självkänedom, för att förstå vem jag och andra är”(s.7).

3.2. Tidigare Forskning

Pedagogen Mirella Forsberg Ahlcronas (2009) avhandling handlar om handdockans kommunikativa potential som medierande redskap i förskolan. Syftet var att genom en etnografisk studie generera kunskap om dockans relationella, språkliga och handlingsmässiga potential som redskap för barns kommunikation och lärande i förskolan. Studien utgick från frågor, som hur dockan utvecklas som subjekt och drivkraft i sällskap med barn, om dockan kan medieras som redskap i förskolan och vilket samspel som kan utvecklas mellan lärare, dockan och barnen.

Metoden hon använde sig av var att hon själv medverkade i studien, med dubbla roller, både som lärare och forskare. Forsberg Ahlcrona ville med sin studie upptäcka, uttrycka i ord, och skapa nya kunskaper om dockan som hjälpmedel. Resultatet visade att dockan som subjekt utveckla affektiva värden, skapa kommunikativa handlingar och överträda gränser. Dockan medierar även kunskap och lärande, samt kultur och kommunikation. När det gäller den tredelade relationen så innebär den ett sätt att få delta och att skapa tillsammans samt dessutom att stärka den sociala läroprocessen.

Eva Änggård (2005) har skrivit en avhandling om bildskapande som en del av förskolebarns kamratkulturer, där syftet har varit att betrakta ur ett aktörsperspektiv, analysera samt diskutera hur barn agerar och skapar mening i sitt bildskapande. Metoden hon använde sig av är en etnografisk metod, där man studerar begränsade kulturer i ett helhetsperspektiv. Änggård har studerat två förskolors verksamhet med bild och där hon har tittat på hur barns bildskapande går till. Resultatet av barns bildskapande är att det är en del av deras lekvärld. Bilden gör barnen tillsammans med andra barn, där man använder sig av samma material och deras teckningar liknar varandras. Vid bildskapandet bildades ett kollektiv bildsamtal, där varje bild är ett svar på tidigare gjorda bilder. Barn som är på förskolan och träffas dagligen skapar kamratkulturer. Änggård kom fram till att barn har en strategi med att göra bilder som de själva tycker är fina genom att använda sig av mallar, kopierade papper och målarböcker, men att de vuxna inte såg detta som något fint. Vuxna betraktas det pedagogiska som konst och barns eget skapande bli originalitet.

I en tvärsnittsstudie av Sonja Sheridan, Ingrid Pramling Samuelsson och Eva Johansson (red.) (2009) har man forskat på barns tidiga lärande (BTL). Syftet med deras studie var att studera barns lärandemiljöer i förskolan i relation till kunnande och erfarenheter. Resultatet visade en positiv bild av de samspel som barn är inblandade i. Förskolorna tycks enligt pedagogernas observationer föreslå barnens intresse, egenskaper och delaktigheter. I studien kom det fram att lärarna anser sig ha bra kompetens och teoretiska kunskaper om barns utveckling. Forskningen visade också att föräldrarnas delaktighet har stor betydelse för barnens lärande i förskolan. Studien visade att föräldrar läser sagor, sjunger och gör barnen uppmärksamma på färg, form och antal men att de ägnar mindre tid till skapande och att måla. Metoder som har använts vid undersökningen är kvalitetsbedömningar i form av extern utvärdering och lärares självvärderingar. Studien använde sig också av enkäter till lärare och deltagande barns föräldrar, samt video observationer av barnen.

Tidigare examensarbeten har genomfört undersökningar inom *skapande verksamhet*, genom att *kvalitativa intervjuer* har genomförts. Forsbergs och Holmbergs (2006) syfte har varit att lyfta fram lärarens olika uppfattningar om undervisning i de skapande verksamheterna. Enligt Forsberg och Holmberg (2006) har det framkommit att lärarna ansåg att skapande utgjordes av de estetiska ämnena, praktiska arbetet och fantasin. Alla lärare tyckte att skapande var viktigt i skolan. Lärarna hade ingen förklaring till varför de tyckte så, men en av dem hade uppfattat att när den praktiska delen inte fanns med i undervisning kunde eleverna få svårare att lära sig. Bild var det skapande moment som lärarna använde sig utav och de menade att det fanns mest material att tillgå genom detta. Enligt lärarna användes inte mycket tid till planering till de skapande ämnena. Somi och Sjödin (2009) framhåller i sitt syfte att de vill uppmärksamma vilken syn lärare har, och i vilken utsträckning de använder sig av och möter de skapande verksamheterna. Det kommer fram i deras studie inom skapande verksamhet att lärarnas syn på de *estetiska lärarprocesserna* berodde på, erfarenheter, intresse, kreativitet, tid och resurser.

Wardani och Bringeland (2011) har också forskat om skapande verksamhet. Deras syfte har varit att synliggöra förskolelärarens olika sätt att se på arbete med estetiska uttrycksformer i förskolan och deras kvalitativa metod har varit *semistrukturerade intervjuer*. Enligt Wardani och Bringeland (2011) kom man fram till att förskolelärarna hade olika definitioner av de estetiska uttrycksformerna, så som olika aktiviteter, språket eller hur de upplevs med de olika sinnen. De estetiska uttrycksformerna förekommer i förskolans verksamhet på olika sätt och i olika omfattning.

3.3. Lärandeteori

I detta avsnitt presenteras den sociokulturella teorin. Avsnittet tar upp hur människan lär sig i samspel med andra och dess utveckling, även lekens betydelse för barns lärande diskuteras. *Språket* är centralt för inläring som medierings - redskap för kommunikation. *Skriftspråket* stimuleras genom leken, där både fantasin och kreativitet utvecklas i olika sammanhang.

3.3.1. Sociokulturell teori

Det sociokulturella perspektivet har sitt ursprung i den sovjetiske psykologen Lev S Vygotskijs (1896-1934) teori kring människans inläring och utveckling. Han förespråkar att utveckling och kunskaper är sammanhängande med interaktion med andra individer. Vygotskijs begrepp den närmsta utvecklingszonen avser det område mellan vad ett barn och elev kan klara ensam och det som samma barn och elev kan klara med hjälp av någon annan, t.ex. lärare eller en kamrat som har kommit längre. I denna zon ligger funktioner som befinner sig i utveckling. I detta pedagogiska samarbete mellan lärare och det stöd som eleven ges, använder man en metafor från byggbranschen: byggnadsställning, ”*scaffolding*”. Där individen lär sig och utvecklas med hjälp av ett anpassat stöd från pedagogen. Vidare nämner han att mognad dock spelar en roll i utvecklingen och att utveckling i sociala sammanhang med andra blir till en sociobiologisk linje som formar barnets individuella utveckling (Imsen, 2006, Dyste, 2003). *Mediering* är ett begrepp som har en central betydelse i den sociokulturella teorin Säljö (2005) nämner att medieringsbegreppet betyder samspelet med omgivningen med hjälp av fysiska och språkliga verktyg.

3.3.2. Historiska och kulturella processer

Karsten, Hundeide (2009) skriver om sociokulturella perspektiv som han refererar från Vygotskij. Han påpekar ”att barnet föds in i social värld som utformad via historiska och kulturella processer och som har existerat före barnets födelse och kommer att bestå efter dess död” (s.5). Han menar att barnens utveckling sker i en samhällelig tillvaro som utformats genom forntida och kulturella skeenden. Detta kommer att bevaras efter dess död. Dessa modeller hur barnets utveckling kan ske och med sådan tolkning är det möjligt att iakttaga barnets process som en stig ”in i ett kulturellt landskap” (s.5). I detta landskap kan man finna flera vägar vidare. Det kan vara flera vägskäl där individ och dess omsorgspersoner har potential att växla väg och hamna in på nya spår.

Målsmän eller vänner som ”vägleder och stöttar barnet på vägen in på de arenor och i gemenskaper som utgör en naturlig del av dess utvecklingsprocess” (a.a.s.6).

Denna liknelse betyder att man använder sig av:

mångfalden i ett barns utveckling under olika sociokulturella och ekologiska villkor” (s.5). /.../. att barnet betraktas som en social varelse, att det av naturen är en lärling eller ”*apprentice*” som är biologisk disponerad att assimilera kultur via dialog med viktiga andra i sin omgivning (s.6).

Detta kan medföra att barnet kräver en känslig handledare som kan verka både som ett emotionellt skydd och fundament för barnets progress och som vägvisare in i de sociokulturella sammanhangen. Barnets utveckling sker är inte endast inifrån utan i hög grad en progression tillsammans med andra barnet känner förtroende för.

3.3.3. Lek

Den förste som utvecklade en filosofisk grund för barndomens pedagogik var den tyske pedagogen Friedrich Fröbel (1782-1852). Berit Uddén (2004) nämner om Fröbel som menar att leken är människans första bildningsmedel. Hon betonar att ”I samband med att han formulerade lekens teori skapande han platsen där barn kunde leka för att bilda sig: Kindergarten”(s.93). Enligt Udden har Frøbels filosofi kunnat betraktas ur olika perspektiv, livets lek där man praktiskt lär sig hur man kan bygga och konstruera med klossar och annat material, skönhetslek, där man upplever och känner livets rytmiska former i rörelse, toner, färger och språk. Det sista perspektivet är kunskapslek, där man förstår och tolkar tillvarons dynamiska förutsättningar som berör livets former och erfarenheter. Fröbel menade att det var ledarens roll att presentera dessa perspektiv för barnet i samband med leken.

Vygotskij beskriver grunden för lekens teori; han beskriver att leken” är en skapande verksamhet som inbegriper ett kreativt pedagogiskt förhållningssätt, till skillnad från ett instrumentellt”(Lindqvist 2009, s.69). I den kulturhistoriska teorin menar Lindqvist att Vygotskij från början inriktade sig på människans relation till konst och litteratur.

I barnets lek beskriver han de estetiska och kulturella betydanden som finns tidigare i barnets fantasiprocess som kännetecknas i leken. Han förespråkar de estetiska ämnena drama, litteratur och teckning. I leken skapas en skenbar situation och inom detta gestaltas handlingar. Det är fantasi i förlopp, en fantasiprocess, som bildar nya innebörden genom att

ett befintligt tillstånd får en nytt och infört innehåll. Dessutom är leken grunden för en progression av tankeförmåga, önskan, instinkt och i leken är det inte skiljaktiga från varandra. Leken är källan till utveckling och skapar den potentiella *utvecklingszonen*. /.../ (i leken) befinner sig barnet alltid över sin medelålder, över sitt dagliga beteende; i leken är det som om barnet vore huvudet högre än sig själv (Lindqvist 2006, s. 70). Knutsdotter Olofsson (2008) skriver att genom lek skapar fantasi och social kompetens och genom detta växer barnens lekförmåga där ömsesidighet och tur - tagning är viktiga innehåll. Hon betonar att barnen klarar sig hela livet genom leken. Att leksignalen är ett uttryck för uppfattning inom ramen av det som sker. Hon lyfter även fram de viktiga sakerna inom leken, som att barnen lär sig konsekvenser inom de olika lekramarna, och förhållningssätt i olika lekar. När barnen leker i olika rollspel, glömmet de bort tiden och de är upptagna i sin lekvärld.

3.3.4. Fantasi och kreativitet

I boken *Fantasi och kreativitet i barndomen* (2006) diskuterar Vygotskij i sin teori om den kreativa förmågan som han kallar fantasin. Vygotskij menar att fantasi är en medvetandeform och en förmåga att kombinera och knytta sammans verklighet på olika sätt. ”Ju rikare verklighet, desto mer möjligheter till fantasi och vice versa. Genom fantasi tolkas erfarenheter och känslor. Medvetandet som förenar känsla med betydelse eller mening, vilket innebär att tanke och känsla hör ihop” (s.9). Leken är grunden till skapande. Lika viktigt är att; barnets upplevelser från leken kan tolkas, dramatiseras, omskapas och förbättras genom att framhålla det som skapats genom leken. I leken förmedlar barnen en berättelse, ”och lek och berättelse hör nära ihop” (Vygotskij 2006, s.9).

Om vi iakttar individens beteende och prestationer kan man urskilja de två grundläggande handlingar. Den ena; är reproducerande medan andra är återskapande exempelvis; ”Hjärnan är inte bara ett organ som bevarar och reproducerar våra tidigare erfarenheter, den är också ett organ som kombinerar, som kreativt bearbetar och skapar nya situationer och ett nytt beteende av element ur dessa tidigare erfarenheter” (s.13).

Vidare beskriver Knutsdotter, Olofsson (2008) att fantasi knyts samman genom föreställningsförmåga och inlevelseförmåga. Hon betonar att leken reflekterar realiteten på en djupare nivå och att den aldrig kan blandas med realistisk framställning. Hon visar på likheter med den engelska – amerikanska forskaren, Gregory Bateson (1904-1980) som var socialantropolog och kommunikationsforskare. Han menar att lek och fantasi är snarlika med verkligheten.

3.3. 5. Språket

I leken är det språket viktigt; det vill säga att språket är den viktigaste artefakter inom den sociokulturella teorin. Med andra ord menas att leken har stor vikt för utvecklande, vilket leder till sambandet fokus mellan idé och handlingar. Enligt Lindqvist menar att leken ihop med skrivande och läsande, genom leken skapas miljöer där individen på ett medfött sätt kan skriva och läsa. I detta sammanhang skriver Löfdahl (2009) om sin syn på leken des att barn använder språket när de lekarna. Att språket är ett redskap för att agera i ett socialt förhållande. Barn skapar lekhandlingar som innefattar olika former av kommunikation. Hon menar att det är kommunikationen som inbegriper de språkliga och fysiska händelserna som tolkas och gör att de förstår varandra. Löfdahl citeras från styrdokument (Lpfö98); ”att lärande sker i samspel med andra”(s.13). Hon diskuterar att barns lärande inte sker lika ofta, men att dialog med individen är oerhört viktig, där lärande skapas tillsammans med andra.

Dahlgren, Gustafsson, Mellgren och Olsson (2006) betonar om barns stimulering till skriftspråket genom leken man pratar om att få barnen att förstå och tillskriva sig skriftspråket som utvecklas i en pedagogisk miljö, om händelserna klagörs för barnen. Där (a.a.) menar att man ska leka sig in i, undersöka och upptäcka skriftspråket utan konventionell skrivläsundervisning.

3.4. Utvecklingspsykologi

Psykologen Arne Statoen (2000) nämner att det i utvecklingspsykologin finns tre faser, den första fasen är att barnet föds som en tomt tavla s.k. tabula rasa. Det innebär att barnets kunskap och kultur ska läras in genom livet. Den vuxnas roll är viktig för barnets lärande. Den andra fasen ser barnets utveckling som en frihet och en medfödd förmåga till progression. Den tredje fasen är barnets förmåga till självreglering. Det är viktigt att barnet kan uttrycka sig i fri lek och fritt i kreativa i arbeten.

3.4.1. Materiella och visuella föreställningar

Den amerikanska professorn Jerome S. Bruner (1915) beskriver hur vi arbetar med våra erfarenheter som vi förändrar till förebilder till det vardagliga arbetet. Det första steget; handlar om hur man hanterar och experimenterar med aktiviteter i den fysiska, materiella omgivningen. Det andra steget handlar om visuella föreställningar om omgivningen. Det tredje steget handlar om symbolen och innebär att verkligheten lyfts upp på ett mentala plan med hjälp av språket (Maltén, 1995).

3.5. Estetik

I detta avsnitt kommer vi nämnas estetikens betydelse för barn. Begreppet *estetik* förknippas ofta i vår tid med något som har att göra med konst. Paulsen, (1996) skriver att "ordet estetik kommer från grekiskan och betyder ursprungligen "den kunskap man får genom sinnena"(s.9)". Paulsen nämner att genom att undervisa i de estetiska ämnena skulle man kunna utveckla känsligheter och smak för det som man kan uppleva i naturen och kulturen och på så vis hjälpa individen att kunna ge uttryck för sitt inre liv på det sätt som passar den individens personlighet.

Estetikens upplevelse är emotionellt viktig. Det som man inte kan ta fasta på med ord men som man kan kalla för en estetisk upplevelse. Paulsen betonar att "Upplevelsen får vi genom sinnena, vi känner ett känslomässigt välbehag eller obehag vid upplevelse. Vi blir "rörda" i våra känslor, kanske till och med upprörda"(s.13).

Paulsen (1996) nämner om den estetiska fostran där pedagogens uppgift blir att skapa förutsättningar. Wiklund, (2009) skriver om de estetiska förhållningssätt hur man som lärare ska bemöta elevernas estetiska lärandeprocess;

Ett estetiskt förhållningssätt kan vara att tillåta en skolkultur som inbegriper många olika sätt att lära sig på och att de lärande får vara delaktiga och ses som utgångspunkt för lärandet. Estetiska lärprocesser kräver en metodik där det skapas utrymme för att den lärande ska kunna gestalta sitt eget lärande och sin erfarenhet med hjälp av estetiska uttrycksmedel i alla skolans ämnen. Eleverna behöver tid och möjligheter att reflektera och bearbeta stoffet som ska läras in. Det ställer krav på lärarens förmåga att organisera undervisningen så att eleverna kan variera moment som lyssnande, läsande, samtalande, görande, skrivande, prövande och gestaltande. Elever behöver upptäcka hur man lär sig att lära. Det finns många sätt att skapa kunskap på (s.65).

Hon menar att estetiska förhållningssätt ska ge utrymme för delaktighet i lärandet. I skolans ämnen är det viktigt att kunna gestalta sin erfarenhet och sitt eget lärande med hjälp av estetiska kommunikationsmedel.

Grindberg & Langlo Jagtöien (2010) förmedlar sin syn på vad den estetiska utvecklingen på förskola och skola verksamhet är. De menar att all verksamhet bör ta sin början i sysselsättning med stoff som har samband med ett estetiskt område exempelvis: "bild och form, musik, drama och diktning" (s.62).

Enligt Elisabet Malström, (2006) företräder även den amerikanske pedagogen John Dewey (1859-1952) en estetisk uppfattning. Malström skriver att konst och vetande är sammanvävt med varandra. I detta sammanhang tar hon upp att konst och kunskap skiljer sig åt från lärandeprocesserna. Hon menar att begreppet konst betyder att,

kunna och estetisk som uttrycksform och lärandeform ses relaterade till andra kunskapsformer som fakta, förståelse, färdigheter och förtrogenhet, genom att reflektion förflyttas mellan kunskapens *vad* till kunskapens *hur* (s.8).

I ett liknande resonemang som detta betonar Pramling, Samuelsson och Sheridan, (2008) att de påpekar är kunskapsformer integrerade som temainriktade och arbetssätt i förskolan. De argumenterar så mycket om tradition men sällan om kunskaperna. Exempelvis: i struktur om fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet. Barns kunskap får betydelse genom samarbete som de "lever" tillsammans när de pratar, läser och handlar. "Man använder sig av texter och bilder, i drama och lek, i sång och musik etc." (s.50).

3.6. Pedagogens roll i förskolan/förskoleklassen

Som pedagog har man flera roller, enligt Marie Arnesson Eriksson (2009) gäller det att bestämma vilken roll som passar för de olika situationerna. Det är också viktigt att man är medveten om när, hur och varför man tar i en viss roll. Hon har beskrivit de olika rollerna för en pedagogs förhållningssätt till barnens lek med,

Helaktiv: Har en aktiv roll leken, fungerar som inspirationskälla och leker in barn. Är ibland initiativtagare i leken. **Delaktiv:** Har en biroll i leken, låter barnen styra men ger ledtrådar vid till exempel konflikter. Hjälper barnen att hålla leken vid liv så att den kan fortgå en stund.

Observatör: Finns i utkanten av leken, ger ledtrådar och leker in barn. Stöttar barn exempelvis med självhändelse eller självkontroll. **Dokumenterande observatör:** befinner sig helt utanför lekens värld och deltar inte i kommunikationen. Dokumenterar leken skriftligt eller med videokamera. (Arnesson Eriksson, 2009 s.33)

Arnesson Eriksson menar att det är svårt att leka eftersom barn är mycket bättre på det än vi men att man bjuder på sig själv med sin fantasi och går in i barnens värld. På så vis kommer vi närmare och lär känna dem. Detta hjälper oss i vårt pedagogiska arbete.

3.7. Lärarkompetens

Arne Maltén (1995) skriver om de olika lärarkompetenserna och han citerar Ogden (1971) som nämner fyra dimensioner, som handlar om lärares identitet. Den första är personligheten som är relativt stabil. Till stabilitet räknas exempelvis temperament, öppenhet, verbal förmåga och ledarbeteende m.m. Den andra är värderingar och ideologi som innebär att ha ett

grundläggande synsätt s.k. människosyn såsom att elevens syn, samt att samhällssyn. Den tredje är relations - färdigheter; som handlar om kommunikation med andra individer och den är central i lärarkompetensen. Den fjärde är praktisk-pedagogiska färdigheter som består av social - fostran att kunna planera, genomföra och utvärdera undervisningen (a.a.).

3.8. Skapande verksamhet

Skapande verksamhet är ett samlingsnamn för flera uttrycksformer så som musik, bild, rytmik, drama/lek och dans. Genom att använda sig av dessa olika uttrycksformer i sin verksamhet, exempelvis på samlingen och temaarbeten så får barnen/elever flera läroprocesser i sitt skapande. Under den här rubriken förklaras i studien de olika sammanfattningarna om skapande verksamhet.

Malström citerar från boken *Estetisk pedagogik och lärande* (2006) definition så här:

Skapande verksamhet innebär att vi drivs framåt att våra egna frågor, strävanden och svar. I skapande verksamhet är svaren inte givna. Frågan är om att inte alla ämnes- och kunskapsområden har inslag av såväl teoretiska som skapande dimensioner (s.11).

3.8. 1. Musik och rytmik

Berit Uddén, (2004) framhåller betydelsen av det upprepande mutliga lärandet för barnet, där hon nämner om barns behov av rim, ramsor och småvisor. För att barnets ska kunna ta upp ett muntligt språk så att det fastnar i minnet och blir varaktig som kunskap måste man upprepa rim och ramsor. Uddén betonar; att ”Barn imiterar språkljuden genom sången utan att till en början förstå dess mening. Men med hjälp av handgester och handlingar i förbindelse med tonfallen får ord och begrepp betydelse och barnet börjar efter hand förstå” (a.a.s.49).

Jederlund, (2007) nämner om musikens olika beståndsdelar där man pratar om tre musikaliska grundelement, de byggstenar som all musik skapas av, rörelse, ljud och puls (rytm). Där får det sedan ett kroppsligt uttryck, motorisk rörelse. Ljud omfattar den enskilda tonen från en vilken som helst ljudkälla. Pulsen/rytmen är tidsfaktorn i musiken, pulsen står för musikens tempo och rytmen för metoden som tempot gestaltas på. Jederlund (2007) nämner även ett fjärde musikaliska grundelement, det personliga uttryck och intryck. Där han menar att just detta som skiljer sig från icke-musik, är att det är någon som lyssnar flitigt på ljud, som då uppfattar som meningsfullhet i rörelsen och berörs av rytmen. På detta sätt tolkas de musikaliska signalerna till en helhet – musik.

Jederlund (2007) uttalar att musiksynen har format det traditionella musiksamhället länge, där han menar att ”.../ skolan och musikundervisning tar ofta mer fasta på musiken som produkt än på dess sociala och personliga aspekter” (s.14). Jederlund anser att detta gör att man missar musikens möjligheter, och barnens olika chanser att kunna utveckla musiken aktivt i sina liv. Skolan skulle istället ta möjligheten att se på språk, känsla, personligt uttryck, röst-, ljud-, rörelse- och den sociala gemenskapen som finns i musikens rika tillfällen till personligt och socialt lärande och progression i en underhållen form.

Björkvold, (2005) nämner om spontansången som är en viktig aktivitet i alla möjliga situationer för barnet, så som leken i sandlådan, toalettbestyr, och när de småretas. Björkvold (2005) betonar att;

Den är ett centralt inslag i barnkulturens musiska ngoma som innefattar kroppsrörelse, tal och sång. Den ger puls åt leken, form åt kroppsrörelserna och känsla åt rösten. Sången tillhör barnens gemensamma

system av koder och det är livsviktigt att behärska den, eftersom den banar väg för mänsklig uttrycksförmåga och tillväxt (s.65).

Spontansången som Björkvold, (2005) skriver om sker för barnen helt spontant utan vuxnas uppmaningar och sången följer normer och regler för barnens kultur i leken. Han nämner om hur viktigt det är med sång och musik för barnens första levnadsår där de mixar sina musikaliska intryck med leken och är ett viktigt element i sin kontakt, med det musikaliska modersmålet. Ju mer material och mångkunnigare man är från början, desto större och mer mångsidigt kan de uttrycka sina erfarenheter (a.a.).

Mats Uddeholm, (1993) nämner om musikens flöde där han menar att ” Ett flöde kan röra sig snabbt eller långsamt men aldrig stå helt stilla. Genom att tala om musik som ett flöde innefattar vi även om begreppet rörelse”(s.23). Uddeholm pratar om att musikens ljudvågor bara är en liten del av vad vår musikalitet klarar av. Han menar att vi kan uppleva ett flöde utan ljud. Uddeholm betonar att ljudet är något som vi upplever inom oss, och det gäller alla slags former av flöden. Människor upplever musiken i sitt inre, och på så vis blir det väldigt personliga upplevelser varje människa bär på. Hur varje människa tolkar ljuden beror på våra erfarenheter. (a.a.) betonar att ju mer en människa uppfattar flödet, desto mer musikalisk kan man vara.

Fagius (2007) betonar att de olika aspekterna så som sinnliga, estetiska och själsliga behöver framhållas mera. Musik, rörelse och rytmik har en stark och fängslande kraft som påverkar oss mer än vi tror, både psykologiskt och fysiologiskt. Långt tillbaka i vår utvecklingshistoria har rytm, sång och rörelse varit ett sätt att kommunicera som har funnit som ett behov hos människan. Dessa aktiviteter samarbetar, stimulerar och kompletterar varandra. I en möjliggörande och bejakande atmosfär blir vi friskare, och gladare av ngoma-upplevelser. På så vis är det viktigt att barn redan tidigt får möjlighet att ta till vara på begåvningen att sjunga, leka och röra sig och utveckla den, så den blir en viktig resurs i livet. (a.a.)

3.8. 2. Rörelse

Heléne Frister Lind (2008) nämner den schweiziske musikpedagogen Emile Jaqcue Dalcroze. Hon menar att han skapade en struktur för träning av musikalisk mottaglighet genom att översätta takter till kroppsövningar. ”Jag drömmer om en musikundervisning där kroppen spelar den förmedlande rollen mellan ton och tanke och är våra känslors direkta instrument” (s.6). Han menar med sin pedagogik att genom egna lärdomar och erfarenheter stärks kropp, intellekt och känsla tillsammans med den estetiska förmågan.

Gindberg & Langlo Jagtöien (2010) beskriver att ”det är förskolans plikt att ge barnen goda möjligheter till fysiskt aktivitet” (s.15). Pedagogerna ska vara uppmärksamma att barnet få en total utveckling genom rörelser i vardagen. När det gäller fysisk rörelse i skolan är detta ett slags undervisning som är huvudingrediensen i barnens behov (s.16). De skriver att som förskollärare/lärare krävs det att man har kunskande om följande teman: barns fysiska och motoriska utveckling och växande, samt sinnenas utveckling och växande (a.a.).

3.8.3. Bild

Bild är en del av den skapande verksamhet som människor använder sig av för att berätta om sina yttre och inre känslor. Carlgren, (2010) beskriver om Löfsted, uppfattning om barns bildskapande som är avhängig av den sociala miljön samt kulturens bildkonventioner. Hon

nämner att barn lär sig genom imitation och interaktioner med andra. Hon menar att ”utifrån det sociokulturella perspektivet kan man urskilja hur barns bilder ingår i dialog med andra bilder” (s.44).

Rob Barnes (2007) skriver att om man ägnar sig åt kreativa aktiviteter så konfronteras man med sina känslor för olika saker och ting. Genom bildskapandet uttrycks en känsla eller en sinnesstämning som är lika sann som att reagera på en annan person eller en viktig erfarenhet.

Barnes betonar: ”Genom att reagera och att uttrycka sig genom konstnärliga medel får vi kontakt med det djupt mänskliga inom oss”(s.5). Barn kan med hjälp av bildskapande tolka och assimilera det som de har upplevt. Barnes nämner att barn kan känna sig osäkra när det gäller det kreativa tänkandet, men att ur osäkerheten kan sedan ett självförtroende växa fram när man arbetar kreativt med barn, där sedan barnet kan överraska med sina skapelser. Men som lärare måste man skapa bästa möjliga miljöer för deras kreativa tänkande.

Läraren måste ha ett sinne som är öppet för konst skriver Barnes där det finns ett värde. Han menar att man ska inspirera, motivera och locka in barnen på konst som för framtiden kan bli en bestående och meningsfull första konstupplevelse. Barnes nämner om hur viktigt det är att lära barnen att ”se”, genom att ge kunskap om sin visuella förmåga så lär de sig att se mycket mer och att kunna se på ett mer insiktsfullt sätt som de tidigare inte har sett. Barnes skriver att: ”Genom konsten kan barnen överföra sina känslor till det ämne som de väljer att tolka. Varje gång de målar eller ritar eller gör något i lera blir innehållet en del av deras liv genom skapandet av det som kallas för en ”känslöform ”(s.22). Han menar att för barnen; ”/.../ är förmåga att identifiera sig med innehållet en del av deras övergripande utveckling mot att hitta en mening i det som de gör”(s.22).

När det gäller bildskapande beskriver Änggård (2010); att barnen skapar bild i förskolan. Hon förespråkar att bildskapandet är ett viktigt drag i den pedagogiska verksamheten som traditions inslag. Hon förespråkar att bild är ett estetiskt kommunikationsmedel för lärande och utveckling, vilket medför att det är ett mål för barnen att de ska lära sig bildskapande på andra områden. Denna uppfattning om bildskapande stärker barns kunskaper på olika sätt exempelvis ”socialt, språkligt, kognitivt och känslomässigt” (s.9). Bland annat tar hon upp att bildskapande är ett slags lek. Hon menar att barnen använder sig av bildskapande för aktiviteter vilket leder till planering och till en social fantasilek.

Stina Braxell, (2010) nämner om Matti Bergström som har ägnat sitt yrkesliv åt studier av hjärnan och har skrivit böcker om barns utveckling när det gäller de skapande, lek och fantasi. Bergström menar att med ett mångsidigt och en iderik utvecklad hjärna inte bara kan tillgodo se sig de teoretiska ämnena och överföra lärdom bättre, ”utan också se möjligheter, göra urval, värdera och se helheter”(s.32). Hon poängterar om hur viktigt det är med skapande i temaarbete där det estetiska berikar och gör så att temaarbete fortskrider. Skapande ger barnen möjligheter att framställa och ge utlopp för sina tankar. Detta språk är väldigt viktigt i sammanhanget. ”Ett språk som kan förstås av alla, både barn och pedagoger, och som bidrar till att synliggöra kunskaper, hypoteser och lärande”(s.78). Braxell skriver att barn ska få möjlighet i förskolan att uttrycka sig i skapandes olika material, så som färg, textil, lera, återvinningsmaterial, skrot och trä för att på så vis hitta sitt ”första språk”, då barnet själv kan välja vilket material som bäst kan ge uttryck för i sitt gestaltande.

3.8.4. Drama

Drama är en typ av teater och som författare kallas man dramatiker. När man skriver novell kallas det dramatisering. Inom den pedagogiska verksamheten, är drama en metod. I grundskola, gymnasium, folkhögskola och högskola förknippas drama med ett estetiskt ämne (Kent Hägglund och Kirsten Fredin, 2011).

Dagens dramapedagogik är ett verktyg för kreativitet. Eleverna lär sig med hjälp av dramatisk gestaltning både att forma sig själva och att kunna samarbeta i grupp. ”Genom att framträda och agera tränas man att våga mer. Man lär sig dessutom att samarbeta och genom rollspel att leva sig in i andra roller och förstå hur andra människor tänker” (Rasmusson och Erberth, 2008.s.16).

Dramatik innebär ett intensifierande av livserfarenheter vilket leder till t.ex. psykiska, emotionella, fysiska, visuella, auditiva och estetiska kommunikationsprocesser. Ett mål med detta är att stimulera fantasi, social förmåga och självständigt tänkande samt att lära sig att uttrycka sig i sociala sammanhang (Wikholm, 2001.s.11).

4. Metod

I studien observerades med hjälp av loggbok som datainsamlingsmetod. Under observationstillfällena, studerades, hur pedagogerna arbetar, vilka material användes och deras förhållningssätt i den pedagogiska verksamheten. Genom observationsstudie som analys kan man få svar på frågeställningarna och där kan man fördjupa sig i resultaten, genom en loggbok där anteckningar gjordes från observationstillfällena (Stukat, 2011).

4.1. Val av metod

I vår forskning valde vi att göra observationsstudie. Eftersom vårt syfte är att få fram hur pedagoger arbetar med skapande verksamhet i förskola och förskoleklass, så är observationsstudie ett alternativ i arbetet. Genom att se i verklighet, hur de tar in olika uttrycksformen i den pedagogiska verksamheten.

Enligt Stukat (2011) nämner olika slags observationer ”när man vill ta reda på vad människor faktiskt gör, inte bara vad de säger att de gör”(s.55). Stukat skriver att man inte kan vara säker på att informanterna svarar ärligt i intervjun. Med observationsstudie får man se vad de arbetar med på skapande verksamhet får man konkret och bra material att bearbeta och tolka för sin analys. Nackdelar med observationer är att de är tidskrävande både att genomföra och tolka att tolka noga med form av metodik.

4.2. Urval

I undersökningen ingick det tre förskolor i en storstad och tre förskoleklasser i en småstad. Syftet har varit att se och i så fall hur pedagogerna arbetar på olika sätt med skapande verksamhet i förskolan och i förskoleklasserna. Urvalet har baserat på att observera pedagogens roll i förskola och förskoleklassen. För att utföra undersökningen kontaktades förskolor och förskoleklasser från tidigare vfu-platser.

Studien har underlag från sex olika observationsdagarna. Den ena av forskare (Christinas) genomförde observation i tre förskoleklasser, där varje förskoleklass samarbetar med årskurs 1-2. Forskningsstudien för förskoleklassen genomfördes tre dagars observation, där en osystematisk observation genom en loggbok och en metodik genomfördes med hjälp av ett observationsschema (se bilaga). På observationsschemat finns det frågor som besvarades under observationstiden, för att kunna jämföra de olika förskoleklasserna.

Den andra forskaren (Therasas) genomförde observationer i tre olika förskolor i olika stadsdelar och undersökningen utfördes med tre - dagar - observationer. I varje aktivitet tillämpades loggbok och en metodik genomfördes med hjälp av ett observationsschema (se bilaga). På observationsschemat finns det frågor som besvarades under observationstiden, för att kunna jämföra de olika förskolorna.

4.3. Beskrivning av olika förskolor/förskoleklasser

I vår studie ingår det tre förskolor och tre förskoleklasser beskrivna på detta avsnitt. För att lättare se i studien vilken förskola och förskoleklass man nämner har de fått beteckningar för förskolan1-3 och förskoleklass A-C.

4.3.1. Förskola ett

Denna förskola är en förskola som består av fyra storarbetslag, små- och syskon avdelningar fanns 24 barn i åldrarna tre till fem år. Pedagogerna som vi observerat är resurs i denna förskola och har tjugo års erfarenhet. Arbetslaget består av fyra pedagoger. Två pedagoger jobbar halvtid och två andra pedagoger jobbar heltid.

4.3.2. Förskola två

På denna förskola finns det fyra avdelningar, små- och syskon avdelningar. På avdelningen där vi observerade fanns 22 barn i åldrarna tre till fem år. Där fanns tre pedagoger och en av dem är barnskötare; alla jobbar i heltid.

4.3.3. Förskola tre

Denna förskola består av fyra avdelningar, två för små- och två för äldre - barn. På avdelningen finns 24 barn i åldrarna tre till fem år. Det fanns fyra pedagoger, två av dem är barnskötare samt en resurs i avdelningen.

4.3.4. Förskoleklass – 2 A

Förskoleklassen är tillsammans med årskurs 1-2, där de är 30 elever på två klassrum. I denna förskoleklass går det 9 elever som samarbetar med ettan och tvåan vid olika lektioner. Förskoleklassen har en förskollärare, årskurs 1-2 en lärare och sedan kommer fritidspedagogerna in och arbetar med klasserna. Dagen börjar med en storsamling med både förskoleklass elever, ettan och tvåan, där man gick igenom dagen. Samt avslutade dagen tillsammans med en hejda sång hela F-2.

4.3.5. Förskoleklass -2 B

Förskoleklassen är tillsammans med årskurs 1-2, där de är 30 elever på två klassrum. I denna förskoleklass går det 8 elever som samarbetar med ettan och tvåan vid olika lektioner. Förskoleklassen har en förskollärare, årskurs 1-2 en lärare och sedan kommer fritidspedagogerna in och arbetar med klasserna. Dagen börjar med en storsamling med både förskoleklass elever, ettan och tvåan, där man gick igenom dagen. Samt avslutade dagen tillsammans med en hejda sång hela F-2.

4.3.6. Förskoleklass – 2 C

Förskoleklassen är tillsammans med årskurs 1-2, där de är 30 elever på två klassrum. I denna förskoleklass går det 9 elever som samarbetar med ettan och tvåan vid olika lektioner. Förskoleklassen har en förskollärare, årskurs 1-2, en lärare och sedan kommer fritidspedagogerna in och arbetar med klasserna. Förskoleklass C har ingen storsamling, då de inte tyckte det fick ut något av denna storsamling.

4.4. Genomförande

I studiens genomfördes i tre olika kommunala förskolor i en större stad och olika stadsdelar samt tre kommunala förskoleklasser som ligger i en småstad. Vi kontaktade observationsstället två veckor innan för att kunna sitta ner och prata om själva studiens syfte och genomförandet, och även lämna blanketten för tillståndet. Alla pedagogerna ställde upp och var intresserade i aktiviteterna. De var också intresserade av att visa hur de jobbar i

skapande verksamhet. Fyra pedagoger valde att visa sina temainriktningar, och hur man skaffar stoff till olika aktiviteterna.

Pedagogerna fick möjligheter att visa sina arbetsplatser runt förskolan/förskoleklassen. På så sätt kände de sig säkrare inför observationen. En observation påbörjades efter frukost och sedan fortsatte vi en morgon- samling med en bestämd tid. Olika förskolor har olika tid i för olika aktiviteter och även olika temainriktningar. Förskoleklassen börjar alltid klockan åtta på morgonen och startar med storsamling tillsammans med årskurs 1- 2. Sedan följer de sitt schema inför dagen.

Studien kommer att analyseras och bearbetas i resultatdelen med hjälp av observationsfrågor och loggbok som analyserings material. Med hjälp av detta analyseringsmaterial och bearbetning så kan man lättare dra slutsatser till resultatet.

4.5. Analys

Stukat (2011) skriver om undersökningens kvalitet, där man pratar om studiens tillförlitligheter, så som reliabilitet och validitet. Vår undersökning kommer att analyseras och bearbetas i resultatdelen med hjälp av observationsfrågor och loggboken som datamaterial.

4.6. Trovärdighet

I varje aktivitet användes ett observationsschema för att få mer trovärdig material och information att kunna tolka och analysera resultatet. Detta skapar grunden till att kunna reflektera över de pedagogiska verksamheterna (Stukat, 2011).

4.6.1 Reliabilitet

Stukat (2011) nämner att reliabilitet innebär hur bra ett mätinstrument är och tillförlitligheten. Vid observationer registrerar man utan att inverka på förloppet besvara förloppet och man iakttar det som händer. I detta sammanhang användes loggbok och observationsfrågor. Det empiriska materialet från datainsamlingen tolkades och analyserades, och med hjälp av loggboken fick man ett helhetsperspektiv som stärker reliabiliteten.

4.6. 2. Validitet

Vid observationer betonar Stukat att det kan bli en felskälla vid observationer av människor eller grupper som då kan uppträda på annat sätt när det vet att det är fokus på observationen. Med andra ord kan man säga att människor förändras när de observeras.

4.7. Forskningsetik

Stukat (2011) påpekar fyra gemensamma huvudkrav för vetenskaplig undersökning med hänsyn till det insamlade empiriska material och hur man skall redogöra resultat. Den fyra huvudkraven består av informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet

4.7. 1. Informationskravet

Forskaren har som krav att informera om det som berör av studien både om studiens syfte och att medverkan är frivillig och att de har rätt avbryta sitt deltagande. Det vill säga att det är

oerhört viktigt att medverkanden i undersökningen alltid frivillig och man måste klart informeras om rätten att kunna avbryta sin medverkan.

Det är även lämpligt att man talar om hur undersökningen kommer att redovisas och hur medverkande kan informeras om resultatet. Dessa informationer kan ges både muntlig och skriftligt men innan den empiriska insamlingen finns det krav på att medverkande meddelas.

Vid boknings av observations - forskning redogörs för syfte och det medverkandes roll i undersökningen. När observationen utfördes underrättades medtagarna igen och fick ett informationsblad med den väsentliga informationen om arbetets syfte. På informationsbladet stod även hur man kunde kontakta författarna och kursledningen.

4.7.2. Samtyckekravet

Undersökaren ska alltid ha samtycke av medverkande och om medverkande är ett barn (under 15 år) måste vårdnadshavare måste samtycke erhållas. Samtyckekravet innebär att medverkaren själv ha rätt att bestämma om sitt medverkande, såsom tid, plats och struktur. Medverkan hade möjlighet att själva välja dag. Undersökningen utgjort från måndag till måndag och alla områden fick välja sitt undervisningstillfälle som till exempel i förskolan har man lekhall för att föra olika aktiviteter och det beror på olika temaarbete i vardagar. I Förskoleklasserna undervisades alltid i klassrummen och detta beror på att de har sina teman planerade i klassrummen.

4.7.3. Konfidentialitetskravet

De medverkandes anonymitet i undersökningen måste tas hänsyn till. Personerna som är med i undersökningen ska vara informerade om att alla uppgifter är konfidentiella och att de privata data som kan identifiera informanten inte kommer att redovisas. All information om identifierbara personer ska antecknas, samlas och avrapporteras på ett sätt som gör att enskilda personer inte kan identifieras av utomstående.

4.7.4. Nyttjandekravet

Forskningsändamål användas och behandlas endas vara i forskningsrapportens syfte. Informanterna ska skyddas deras identitet och integritet s.k. HSFR. I riktlinjer står att alla informationer från läroböcker ska behandlas enligt APA-manualen och i första hand får inte stjäla andras idéer och resultat (Stukat, 2011).

5. Resultat

Resultatet redovisas utifrån våra frågeställningar: Hur introduceras skapande verksamhet? Hur arbetar pedagogerna med skapande såsom stötning och med återkoppling? Vad arbetar pedagogerna med för material? Vad använder pedagogen för olika uttrycksformer? Utifrån observationsfrågor som vi har delat upp i olika kategorier

5.1. Hur introduceras det skapande verksamhet i förskolan?

Detta avsnitt beskriver pedagogernas sätt att presentera skapande både i förskolan och i förskoleklass, där pedagogerna på olika sätt visar på hur samling och temaarbete kan introduceras. Kategorikapitlen om introducering innefattar fråga 2 och 6 på observationsschemat (se bilaga).

Antalet svar på iakttagelserna varierade mellan förskolorna. I förskola (1) visade det sig att de fokuserade mest på lek och drama. Videoobservationen visar ett enormt rum där de dagliga temaaktiviteterna och samlingar som utfördes som delar av de dagliga rutinerna. Musik och rytmik användes ofta som uttrycksformer i förskolan inom samlingen. Några pedagoger tog upp estetiska bilder som ett ämne i deras inriktade tema. Tre pedagoger vid en av förskolorna använde sig av drama som uttrycksform under samlingen, medan man vid en annan förskola inte använde detta alls. I situation nummer två, användes musiken som uttrycksform.

I en mindre lekhall skapade pedagogerna olika aktiviteter antingen under samlingen eller som tema. Vid en förskola ledde pedagoger dessutom gymnastikpass eller rörelse med barngruppen. Musiken började spela och strömma ut i lekhallen samtidigt som pedagogen introducerade sin docka och uppmanade barnen att härma dockans språk. Barnen skulle också ta emot dockan tills musiken slutade spela. Plötsligt började pedagogen dansa och fick med sig barnen i dansen.

Hon visade olika danser och låtsas att de var i Afrika. Till nästa musikstycke introducerades en ormdans. Pedagogen sade åt barnen att stå på en rad och hålla mellanrum mellan benen så att barnen skulle kunna krypa genom. Vidare låtsades pedagogen att hon var en varg, och alla barnen skulle springa och gömma sig i lekhallen. I slutet av rytmiklektionen fick de massage som avslappning. Det visade sig att halv gruppen såg avvaktande ut och frågan är vad det kunde bero på. Är det på grund av tradition att barnen väntade på pedagogens instruktioner innan började med aktiviteterna.

5.1.1. Analys av introducering till skapande

I detta fall märkte att pedagogerna använde sig dockan som ett redskap, för att kunna skapa åstadkomma lärande genom gymnastikpass. Faktum är att dockan är ett bra läromedel för att kunna kommunikationen under samlingen, när det gäller musik och lek använde hon sig av olika fantasier, för att skapa stämningen i gruppen och samtidigt visade sitt intresse genom musiken och sina kompetenser i att åstadkomma lärande. Vi såg också att barnen väntade på pedagogen instruktion. Det är tydligt att hon vill att barnen ska känna till normer och regler i förskolan.

Det visade sig att de tre förskolorna använde sig av samling med hjälp av estetiska ämnen och temaarbete som skapande verksamhet. I förskola (3) observerades en pedagog redovisade sin temainriktning. Genom att använda ett naturtema skapades bilder i den pedagogiska

verksamheten. I det här fallet handlade det om tigrar redogjorde hon för enklare sätt att skapa bildskapande som ett tema. På detta sätt kunde barnen uttrycka sig och samtidigt träna barnen fin motorik, såsom färg och form. Genom kommunikation kunde hon sätta regler för hur barnen skulle göra med sina djur. Pedagogen använde sig inte av musik men däremot tar en annan pedagog upp musik i samlingen.

När det gäller textbegreppet redogörs, det i studien att bara två pedagoger visade intressen inför bildskapande. I förskola (1) används olika former så att barnen kan uttrycka sig mer i tema undervisningen. Hon samtalade med barn och förklarade hur man ska göra en elefant med hjälp av olika artefakter. Dessutom läste hon en bok som handlade om elefanter. Sedan tillverkade barnen elefanter, genom att måla på små kartonger.

När kartongerna torkade, fick barnen bestämma vad de skulle göra först osv. Hon skapade lärande, bland annat genom lite elefantsång som gick så här;

Jag har en liten fråga jag undrar lite grand, Varför elefanten gör för ljud där fram? Elefanten han har snabeln som han lyfter på ibland, prutt ” (använder händerna så att det blev en snabel). Jag har en liten fråga jag undrar om en sak. Vet du vad elefanter gör för ljud där bak? Elefanten han har svansen som han lyfter ibland, prutt! (Använde en hand som ser ut som snabeln).

Från början tog pedagoger fram olika material exempelvis från medicins - förpackning som till exempel, kulor, tyg, ögon, färg osv. Studien visade dock att det saknades uppföljning om hur barnen tillägnar sig olika lärande i detta inriktade tema.

5.2. Hur introducerar skapande verksamhet i förskoleklassen?

De estetiska uttrycksformerna för skapande så som musik/rytmik fanns med som en liten del i förskoleklasserna A och B då de sjöng slutsång för dagen. När det gäller drama och sagor, så fanns ingen av de uttrycksformerna; med för förskoleklasserna när observations – tillfällena.

Förskoleklassen B började dagen med en samling på mattan. Förskolläraren gjorde en genomgång av begreppen färre/flera genom att använda sig av plastdjur. Varje elev fick en hög djur och förskolläraren sade åt en elev att plocka fram två djur framför sig. Sedan skulle de andra i klassen plocka fram fler djur än två. Förskolläraren gav med detta eleverna exempel på flera och färre djur. Sedan fick eleverna gå och sätta sig vid bordet och arbeta med begreppen flera/färre, de ritade i rutor och skrev lite text under i sina arbetsböcker.

Förskolläraren försökte få in flera sinnen till lärande när eleverna hade språklek med flera/färre genom att de fick plocka med plastdjur i olika färger och former.

När det gäller det vidgade textbegreppet, så jobbade förskoleklassen B i sina arbetsböcker när eleverna arbetade med flera/färre. Förskoleklassen C arbetade med sina ”knoppisböcker”, de skulle måla knoppar och skriva text under teckningen.

5.3. Hur arbetar pedagogerna med skapande såsom stöttning och med återkoppling i förskolan?

I avsnittet kommer att beskriva hur pedagogerna arbetar i förskolan och i förskoleklass tas också upp med skapande och hur de stöttar barn och elever reflektion av skapandet. Kategori kapitlen innefattar fråga 2 och 4 på observationsschemat (se bilaga).

Studien visar att pedagogerna skapar ett lustfyllt lärande i förskolan genom att de var lyhörda för barnen. Man märkte också att språket var ett viktigt medel för lärande för att kunna ta emot och förstå instruktioner. När det gällde pedagogernas stöttande roll för barnen förde de fem pedagogerna individuellt dialog och gruppsamtal med individen.

I förskola 1 visade det sig i undersökningen att pedagogen inte var förberedd i sin skapande rytmik och att det inte fanns någon struktur. Hon började spela musik med hjälp av en docka som jag har nämnt innan. Hon förde också gruppsamtal med barnen. Resultatet visade att dialog med individen var ett redskap i den pedagogiska verksamheten. Man märkte att kommunikationen mellan pedagogerna och barnen ledde till ett utvecklat lärande. I detta sammanhang visar i observationer att kommunikationer med barnen är ett verktyg för att utveckla barnens metodiska kunskap. En likartad uppfattning framfördes av pedagogerna; genom att vara lyhörd kan man träna barnens sociala förmåga i den pedagogiska verksamheten.

Resultatet visade att i förskola (1), stöttade pedagogen barnen genom att samtala med dem. Från början introducerade pedagogen fakta för barnen om elefanten med hjälp av boken. Sedan berättade hon hur många öron och ben elefanterna har. Var de åt, bodde osv.? Pedagogen förklarade för barnen vad de skulle göra i sina individuella projekt. De fick välja vilken färg och form deras djur skulle ha. Sedan fick de måla kartongerna samtidigt som pedagogerna satt bredvid dem för att kunna hjälpa till. När målningarna var klara fortsätter de med att klistra på öronen, benen, fötterna, ögon och snabeln. Studien visade att bildskapandet saknade uppföljning i temaarbete. Temaaktiviteter blev en slags uppvisning inför dagens föräldramöte.

Pedagogen följde upp med ett avslutningstema i detta skapande. Hon använder sig av leken i detta temaarbete genom att sjunga elefants - sången i en liten grupp. När det gäller textbegreppet, använde pedagogen inte sig av detta, som en del av verksamheten. Det visade sig i detta sammanhang att pedagogerna använde sig av konst och bilder för att barnen på så sätt lättare skulle kunna uttrycka sig, men drama och sagovärlden fanns inte med i detta skapande.

5.3.1. Analys av hur pedagogerna tar upp textbegrepp

I studien visade det sig att i förskola 1, använde de sig av leken. Med hjälp av musiken märkte man att hon förmedlade kunskaperna till individerna, genom att lära dem ord och begrepp inom musiken. När det gäller textbegrepp, kan man tydligen se att pedagog 1 använder olika t.ex. (elefanter), vilket leder till bildskapande som uttrycksformer i förskolan.

Resultatet visade att i början av undervisnings tillfället läste pedagogen ur boken som handlade om tigrar. Hon frågade även barnen om *hur deras tigrar lät, och var de bodde*. Hon frågade också *vilka djur tigrarna var släkt med*. Därefter ritade barnen var sin teckning och sedan återberättade de händelser från boken. Studien bevisade att förskola (3) sysselsatte hon barnen med olika stoff genom högläsning.

Pedagogen förhållningssätt till barnen var bra, hon tog sig tid för dem, fast det var rörigt denna dag. Hon hjälpte till och skrev ner alla barnens reflektioner på ett vitt papper. Sedan klistrade hon fast papperet på deras teckningar. I detta fall lärde stötande de barnen genom att vara lyhörda individen i högläsning genom att hon sysselsätta dem med olika stoff i lärandet. Resultatet från observationerna visade att detta är en konst när det gäller med bildskapande

och även hur man målar och sjunger. Hennes delaktighet i bildskapande tema visade att pedagogen förde fram de estetiska ämnena i förskolan. Studien visade att i bildskapande saknades uppföljning i temaarbete. Detta bildskapade var en slags uppvisning inför dagens "föräldrar - möte".

5.4. Hur arbetar pedagogerna med skapande såsom stöttning och med återkoppling i förskoleklass?

När det gäller den stöttande rollen i de skapande lektionerna så förde alla pedagogerna ett bra gruppsamtal och samtal med alla elever. Alla pedagoger i de tre förskoleklasserna hade ett sätt att få tystnad. Genom att klappa en "melodi klappning" så klappade alla elever likadant. För de elever som inte hörde klappen, gjordes ytterligare en klappning av pedagogen. Alla elever tystnade efter klappningen. Denna klappning genomfördes ofta vid storsamling med hela F-2. Pedagoger i förskoleklass A gick runt och sa tydligt att inte glömma färgpennorna och att de skulle skriva sina namn längst ner på teckningen och färglägga hela teckningen. När en elev hade fastnat och inte kunde komma på något att rita så påminde hon eleven om vilka dagar som påsken innefattar genom att säga långfredag, påskafton kanske ni gjorde något osv. En elev visste inte hur han skulle rita ett ägg och gräs, då visade pedagoger hur man gjorde.

I förskoleklassen B är förskolläraren med och hjälper till vid mall avritning, där hon håller mallen åt eleverna som tycket att den kanar iväg för dem. Förskolläraren säger tydligt flera gånger till eleverna att ha inte bråttom, utan istället vara noggranna vid klippning och avritningen, då det inte är en tävling. Pedagoger är noga med att det är städat runt eleverna, och plockar bort pappersresterna av tulpan klippningen.

Pedagoger i förskoleklass C säger till eleverna att inte suddas så mycket, teckningen är fin som den är. Hon går runt och stöttar eleverna med målningen av "knoppar", många av eleverna tycker att det är svårt att rita av, från det inplastade fotografiet av "knoppar". Pedagoger är noga med att säga till eleverna att man skall rita rätt färg på den knoppen man har tänkt rita av från de inplastade arken. Hon vill även att de ska hitta och rita varje knopps kännetecken, så som skäggige hassel, ek papiljott och trinde röd lind osv. Eleverna ska skriva namnet på vilka knoppar de har ritat av i sina "knoppisböcker", så att föräldrarna ser vilka knoppar eleverna har ritat, när de sedan visar sina "knoppisböcker".

Vid uppföljningen av de bildskapande lektionerna så var det endast förskoleklassen A som gjorde en återsamling av bildlektionen. Pedagoger samlade eleverna på en större matta på golvet, och varje elev fick berätta om sin påskteckning som den hade skapat.

5.5. Vilket material arbetar pedagogerna med i förskolan?

I kapitlet som följer beskrivs vad pedagogerna arbetar med i förskolan och i förskoleklass och man utgått från fråga 1 på observationsschemat (se bilaga).

I förskola 1 visade det sig att en pedagog använde sig av olika material vid sin samling med hjälp musik och rytmik. Pedagoger introducerade den skapande verksamheten med hjälp av kortintroduktion. Materialet som pedagoger använde sig av var en cd-skiva, en docka och trumpinnar. Hon stöttade barnen med hjälp av gruppsamtal, och talade om hur de skulle göra

under rytmiken. Pedagogerna följer inte upp denna skapande verksamhet, på grund av att det var en aktivitet som är en del av samlingen. Man kunde tydligt se att hon använder sig av musik och rytmik som uttrycksformen inom samlingen. Under samlingen använde hon inte bilder, hon använde sig av ett litet drama för att barnen skulle kunna uttrycka sig i förskolan.

Förskola 1; pedagogen använde sig av olika material som till exempel, kartong, kulor, ögon paljetter färg och form. Från början introducerade pedagogen fakta om elefanten till barnen, med hjälp av boken. Sedan berättade hon *hur många öron och ben har elefanter mm*. Det var femårsgrupper som tillverkade elefanterna. Dessutom stöttar hon barnen genom att samtala med dem i en grupp. Pedagogerna förklarade till barnen vad dem skall göra med deras egna elefanter. De fick själva välja vilka färger och form till deras djur.

Sedan följde hon upp med ett avslutningstema i detta skapande. Hon använder sig av leken i detta temainriktade genom att sjunga elefantsång i en liten grupp. Med hjälp av musik och bilden använde sig barnen av olika uttrycksformer.

I förskola 2 visade det sig att pedagogen använde sig av lek och drama i skapande verksamhet som till exempel ”pomperi – pomperi possa” och elefantmusik. Från början hade pedagogen en kort introduktion i samlingen. När det gäller med textbegreppet använde sig den i vissa ämnen som till exempel i temaarbete. Hon använde musik och rytmik som uttrycksformer. Bildskapande fanns inte alls i detta skapande. Drama är en av de skapande aktiviteterna under samlingen.

Förskola 3 använde sig av olika material i den skapande verksamheten. Från början hade de en genomgång för att introducera temaarbetsätt tillsammans med barnen. Grupperna var indelad i olika stationer eller grupper i viss mån. Den dagen hade avdelningen ett naturtema som handlade om tigrar. Pedagogerna läste först ur en bok som handlade om tigrar. Sedan hade hon ett samtal med gruppen, för att se hur de hade förstått uppgifterna samt hur de skulle göra i sitt arbete. Barnen började rita på var sitt papper. De fick bestämma vilken färger deras tigrar skulle ha, materialet består av färgpennor, olika färgpapper, bomull och klister.

5.5.1 Analys av pedagogen

I resultatet visade sig att förskola 3 (pedagog 4) skapade lärande med hjälp av hjälpmedel som ett verktyg till kunskaper. Man märkte att pedagoger har pedagogiska kompetenser vilket leder till att de skapar struktur i sitt arbetstema. Det blir på så vis lättare för barnen att förstå lärande. Det var tydligt att hennes förhållningsätt gentemot barnen är viktigt för individens utveckling.

När det gäller leken märkte man att pedagogerna använde sig av denna även i arbetstemat, genom att använda sig av barnens fantasi. Hur det skulle se ut i bakgrunden och på vilket sätt barnen skulle presentera temat fick barnen själva bestämma. Vi såg att pedagogerna lade vikt på textbegreppet i skapande verksamhet genom att hjälpa barnen med att skriva ner text på en lapp. I sitt temaarbetsätt skapade pedagogerna bilder genom att barnen fick rita sina tigrar på var sitt papper. Som tidigare nämnt använde hon sig av drama genom att fantisera olika röster från tigrarna.

Förskola 3, pedagogen använde sig av musik genom att sjunga ”jag bor på en bondgård” Pedagogerna sa: *Kan alla barnen sjunga med i låten jag bor på en bondgård?* Barnen svarade: *Ja fröken*. Hon använde sig också av olika djur under samlingen som hon introducerade kort. Hon stöttade barnen genom dialog. Som vi nämnt tidigare följer detta skapande genom

samlingen. Textbegreppet vidgade pedagogerna i vissa ämnen eller i temaarbetet. Man använde sig även av musik i dessa uttrycksformer. När det gäller bilder, fanns inte det med i dessa skapanden. Drama och sagovärldar fanns heller inte med i detta arbetssätt.

5.6. Vilket material arbetar pedagogerna i förskoleklass?

Studien visade att under de tre dagarna fram kom det att skapande bild fanns med, i de tre förskoleklasserna. I förskoleklass A skapade de påskteckning, där varje elev skulle göra sin teckning om vad de hade gjort på påsklovet. Fritidspedagogen gick runt och hjälpte eleverna med idéer till vad eleverna kunde rita på sin påskteckning. Materialet vid skapandet var färgpennor, vitt A-4 papper och blyertspennor. När eleverna var färdiga med sin teckning fick de spela spel tillsammans med varandra. Fritidspedagogen samlade in teckningarna och om hon inte tyckte teckningen var riktigt färdig, frågade hon eleverna om de inte skulle måla lite till. Tiden för bildskapande för varje elev varierade från 10 minuter till 35 minuter för de 20 eleverna (förskoleklass tillsammans med årskurs ett).

Förskoleklass B skapade en tulpanmobil med hjälp av pappersark och symaskin. Detta skapande skulle genomföras på två lektioner. Under första lektionen skulle de rita av mallar och klippa ut, under nästa lektion skulle man sy på symaskinen. Förskoleläraren introducerade skapandet med att ha med sig en korg med material där hon plockade upp blyertspennor, suddgummi, färgade pappersark och saxar. Hon förklarade tydligt vad som skulle göras med papperna och bad eleverna att gå till ett bord bredvid. Eleverna börjar rita av mallarna, och klippte ut blad och tulpan blad. Förskoleläraren var väldigt noga med att hålla ordning på sakerna, och hämtade var sin plastficka till eleverna att lägga sina utklippta blad i. Hon påminner eleverna om att städa upp mellan klippningarna. En elev sade plötsligt – *”Jag ritade av på ett papper men klippte ut två samtidigt!”*, ”Smart”, svarade förskoleläraren snabbt. Under denna lektion var förskoleklassen själva med på skapandet, alltså 9 elever gjorde början på sin tulpan mobil.

Förskoleklassen C skulle göra en ”knoppisbok”, där eleverna fick se knoppar som var fotograferade i en inplastat stencil. Det material de använde sig av var pappersark, färgpennor, och blyertspennor. Under denna lektion samarbetade förskoleklassen och årskurs ett, i två rum som var väldigt små. Kanske för litet utrymme för tjugo elever att kunna ha skapande verksamhet i. Förskoleläraren och fritidspedagogen gick runt vid borden och hjälpte eleverna, volymen är hög, och två elever kommer i konflikt vid bordet. Förskoleläraren tog då med de involverade eleverna till ett annat rum för att reda ut konflikten.

När det gäller introducering av bildskapande under lektionerna, så var fritidspedagogen i förskoleklassen A och förskoleläraren i förskoleklassen B klara och tydliga med sina genomgångar runt vad eleverna skulle göra. Fritidspedagogen i förskoleklassen C däremot tappade strukturen över vad som skulle introduceras. Detta förde till att flera elever inte lyssnade, och vissa gick och skulle hämta material innan fritidspedagogen hade pratat färdigt. Två elever lekte med stolarna istället för att lyssna. En elev började prata med sin klasskamrat bredvid.

5.6.1 Analys av material

Materialet för de tre förskoleklasserna var väldigt styrt, där pappersark, färgpennor och blyertspennor var det som plockades fram. Pedagogerna gjorde det väldigt enkelt för sig genom att förbestämma vad som skulle användas för material. Detta gav inget kreativt, fantasifullt skapande för eleverna, vilket gjorde att alla teckningar blev lika varandra. Vid

skapande lektioner måste man som pedagog ha en bra planering och struktur, eftersom skapande ger större utrymme och friare uttrycksform; än vid andralektionerna för eleverna. Viktigt som pedagog att man har lärarkompetens för att kunna undervisa i skapande, för att det ska bli en meningsfullt bildande för eleverna. Även att man kan finna en balans mellan hur man lär ut och hur man kan fånga elevernas intresse för olika uttrycksformer.

När det gäller introducering av bildskapande under lektionerna, så var fritidspedagogen i förskoleklassen A och förskollärare B klara och tydliga med sina genomgångar runt vad eleverna skulle göra. Fritidspedagogen i förskoleklassen C däremot tappade strukturen över vad som skulle introduceras. Detta förde med sig att flera elever inte lyssnade och vissa gick och skulle hämta material innan fritidspedagogen hade pratat färdigt. Två elever lekte med stolarna istället för att lyssna. En elev började med sin klasskamrat bredvid.

5.7. Vad använder pedagogen för olika uttrycksformer i förskolan?

I avsnittet som följer beskrivs vad pedagogerna arbetar med för olika uttrycksformer i förskolan och i förskoleklass. Kategori kapitlen innefattar fråga 5 och 7 - 9 på observationsschemat (se bilaga).

När det gäller leken märkte man att pedagogerna använde sig av leken även i arbetstemat, genom hur de använde sig av barnens fantasi. Resultatet visade att den fria leken tog mycket plats i förskolan genom att några pedagoger använde sig av olika aktiviteter inom samlingen. Exempelvis hur låter deras tigrar och elefanter? I forskningsstudien visade det sig att det inte finns pedagoger i närheten när det gäller den fria leken (inomhus). Vad kan det beror på?

Vidare, i en annan förskola visar observationsresultatet hur pedagogen skapade lärande genom leken i förskolan som undervisning. Studien visade att pedagogerna skapade lek inom samlingen (förskola tre). Dessutom startade pedagogen en elefant lek eller improvisation som gick så här. *En elefant balanserade på en liten, liten spindeltråd och han/hon tycker så intressant då han/hon hämta en annan elefant.*

Pedagogen bestämde vilka barn som skulle vara elefanter genom att hon och han skulle balansera i mitten av ringen eller mattan. När de sjöng sjungit färdigt gav pedagogen instruktion att han och hon skulle hämta en eller flera elefanter. Denna lek gick vidare och vidare tills det inte fanns några elefanter kvar. I studien visade sig att pedagogen verkligen har fångat barnen intresse även i en samling. I improvisationen redogörs att fantasi kunde förknippas med verkligheten. Pedagogens roll framgick tydligt i den korta samling, där barnen lär sig både språk, samarbete, fin motorik, ta hänsyn till varandra, upplevelser och erfarenheter.

5.7.1. Analys av olika uttrycksformer

Resultaten visade att pedagog nr. 3 använder improvisation och drama. Det var tydligt att hon skapade entusiasm kring aktiviteten och med detta lär barnen sig ord och begrepp när det gäller musik exempelvis: *Hur många elefanter blev det? frågade pedagogen.* Av studien framgick att barnens utveckling beror hur vi som pedagoger förmår skapa lärande kring samlingen. Vidare belyste i studien att leken som ger barnen möjlighet att fantisera har stort plats i den pedagogiska verksamheten. Detta är i sin tur viktigt för barnens lärande. Dock

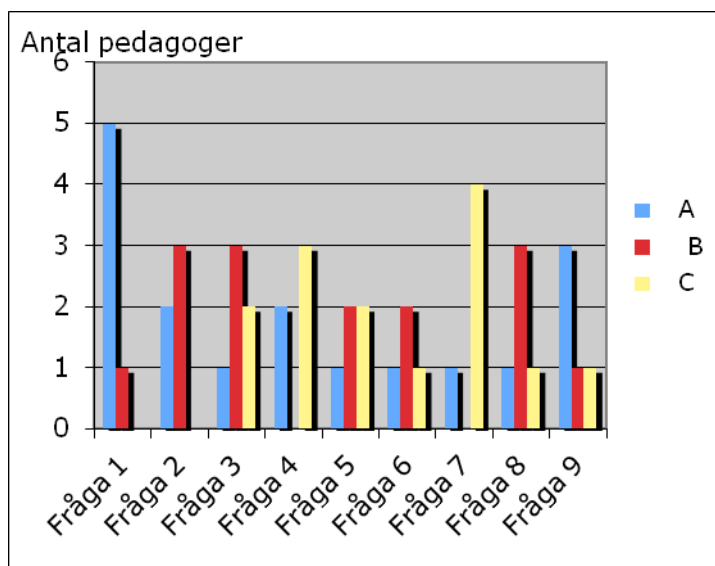
krävs det att det finns pedagoger som kan vägleda barnen i den fria leken för att den skall vara utvecklande.

Observationsstudien visade det sig att tre förskolor använde sig av leken i samlingen. Dessutom gjorde andra förskolor en liten improvisation med hjälp av leken. De använde sig av föremål, exempelvis ett skynke så att barnen kunde uttrycka sig med hjälp av olika rörelser. En pedagog inleder samlingen med att låtsas att hon var en häxa och barnen var bärplockare. I inledningen sjöng de tillsammans ”pomperi – pomperi, possa” samtidigt som alla gick runtomkring på mattan. När häxan trampade med sitt ben i golvet krympte barnen ihop mot golvet, och förvandlades till stenar. Häxan täckte därefter ett av barnen med hjälp av skynket. När häxan klappade sina händer skulle barnen vakna. Den som hade skynke över sig stannade kvar tills alla barnen hade listat ut vem som blivit förvandlad till en sten. För att kunna bryta förtrollningen var barnen tvungna att gissa barnets namn. Pedagogen frågade barnen: *vilket barn ligger under skynke?* I detta sammanhang visade det sig att pedagogerna skapade drama och fantasi i leken, där musik fångade barnens intresse. I min forskning märkte man att pedagogerna följde upp traditioner när det gällde leken. Pedagoger var involverade och inriktade sig på samlingsaktivitet. De följde dock inte upp den fria leken, där fantasin och erfarenheter flödar i barnets liv. Vad kan det beror på?

5.7.2. Analys av pedagogernas roll

Vid improvisation genom drama var det tydligt att ”pomperi pomperi possa” var en klassisk lek. I resultatet märkte man att förskola 1 och pedagog 3 använde man sig av sina fantasier för att kunna föra lärande vidare till barnen. I detta sammanhang var det tydligt att hon skapade sig kunskaper och fångade barnens intresse i leken. När det gällde den fria leken i förskola visade det sig att pedagogerna inte fanns i närheten för att kunna stötta eller vägleda barnen. I detta fall märkte man i resultaten, att leken tar mycket plats i förskolan.

Här nedan kommer flera diagram över förskolans och förskoleklass svar på observationsfrågorna, där man har undersökt fem pedagoger i verksamheten och därefter fick vi olika svar de två följande frågor: *Vad arbetar pedagogerna på skapande och vilket material? Hur introduceras pedagogerna skapande verksamhet på barnen och elever?* Vi märkte att vissa svar har fått flera alternativ svar. Även kan nämnas att alternativ har varit från a-d, men i svaren blev det endast från a-c som visas nedan. Förskolan diagram visar att pedagogerna arbetar på olika sätt med skapande.

Figur 1. Diagram svar i förskola (se bilaga 1).

I detta diagram kan man se tydligt att på fråga 1; (*Vad arbetar pedagogerna på skapande och vilket material?*) fem pedagoger använder sig av olika material i de pedagogiska verksamheterna exempelvis: kartong, färg, lera osv. och en av dem använde sig mer av musik och rytmik genom skapande. I förskola 1 använde sig docka och planerade leken under samling och undervisningstillfälle. När det gäller fråga 2; (*Hur introduceras pedagogerna skapande verksamhet på barnen och elever?*) visar det sig att i förskolorna använder sig tre av pedagogerna av en kortintroduktion och två av dem har genomgång. I frågor 3; (*Hur stöttar de barnens skapande?*) kan man noteras att gruppsamtal är ett av arbetsätten i förskolorna. På fråga 4; (*Hur följer de upp detta skapande?*) märker man att endast två pedagoger har avslutningstema.

5.8. Vad använder pedagogen för olika uttrycksformer i förskoleklass?

Förskoleklasserna hade flera inplanerade pass med ”fri lek”, där eleverna jublade varje gång pedagogerna sa att nu är det ”fri lek”. Under den fria leken är eleverna i förskoleklassen A kreativa där en elev hittar frigolit bitar som klipps till för att skapa ett ansikte. Två andra elever leker med små bilar på golvet, pysselpärlor blir människor i bilarna. En kille kommer fram till mig och säger; – *De är små som noll år och kan köra bil, de har en radiostyrd bil i magen.* Fyra killar försöker att lägga fyra kapplästavar (trästavar) under lådan med kapplästavar för att se om de kan lyfta lådan. Men de får inte under kapplästavarna, för att lådan är för tung. Då ser en kille att i rummet finns en scenupphöjning på golvet, som man kan utnyttja. Så med hjälp av scenens upphöjning och två kapplästavar kan lådan stå rakt.

Killarna känner en oro över att de är för få kapplasztavar, så de bygger upp med flera kapplasztavar under lådan, alla är med i leken och engagerade i vad som sker.

Under nästa pass av fria leken, så ser en kille i en bok, om olika tips till skapande. Där ett vattenförstoringsglas kan göras med hjälp av en toarulle, gummisnodd, plastfolie och två droppar vatten. När denna kille börjar vill en kille till vara med.

De börjar klippa till en toarulle till en halv rulle var och lägger folie på och tar en gummisnodd runt allt ihop, droppar sedan vatten i toarullen. När de sedan tittar på en sak så ser de ingen förstoring utan håller mer vatten i rullen, som då löser upp sig av vattnet. En annan kille gör en garnboll, där han inte vill ha ”tjej färg” på garnet när han ska byta garn sort. Innan det är dags för storsamling för dagens slut så leker pedagogen och förskolekassen leken ”Buller i buller i bock hur många horn står opp?”

I förskoleklassen B:s fria lek förekommer mycket spela spel. De byggde även upp en bilbana i trä. En tjej har kommit på att hennes kramdjur behöver ett halsband och koppel, med hjälp av vitt papper och silverpapper som klipps i små bitar och häftas på den klippta vita koppelbandet så får kramdjurs katt ett nytt koppel. Färgläggning av förtryckta stenciler är ett populärt skapande i den fria leken.

Under den fria leken för förskoleklassen C, så spelas det spel, städning av elevernas lådor, lek med käpphästar och färgläggning av färdig tryckta stenciler. Städning av lådor var en stor sak för tre tjejer som delade upp sitt skräp, för utdelning till andra. Pedagogen intervjuade en och en av eleverna där han frågade om trivsel, känslor och om de skulle vilja förändra något på förskoleklassen. Pedagogen var väldigt rakt på sak när han ställde frågor till eleverna. Han försökte sedan lirka fram information om hur eleven verkligen trivdes och mådde i skolan. En del av underlaget skulle han ha till utvecklingssamtalen.

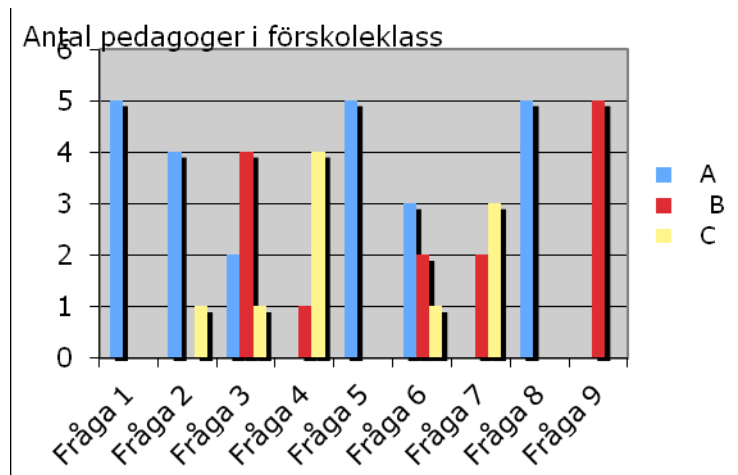
5.8.1. Analys av olika uttrycksformer

Eleverna från de tre förskoleklasserna var på den fria leken väldigt spontana och kunde hitta på olika skapande med material som var annorlunda såsom frigolit - bitar, toarullar och pappersremsor. Man ser att fri lek skapar utrymme för mer kreativt arbete, fantasi och ger liv åt leken. I förskoleklass C intervjuade pedagogen eleverna i samma rum som fri lek genomfördes. Svårt för eleverna att svara på frågorna, när andra klasskamrater är i närheten. Det gäller som pedagog att på ett tillit för att kunna få mer uttömmande svar. Den fria leken är en stor del i förskoleklassernas verksamhet, eleverna blev glada när fria leken var på schemat. I den fria leken använder sig eleverna av fantasi, kreativitet och skapande. Förskollärarna och fritidspedagogerna var i närheten och gav stötning vid hjälp och råd med elevernas aktiviteter.

Vid den fria leken fanns en viss struktur, förskoleklassernas pedagoger frågade innan lektionen startade vad eleverna skulle göra på den fria leken. Men i den fria lekens aktiviteter kom ofta en ny lek in som inte var förbestämd av någon. Spontan lek förekom också där eleverna blev väldigt kreativa och aktiva i sin lek. Lek som städning av sin låda blev en stor auktionsutlottning till elevernas klasskamrater. Uppfinningar blev inte som eleverna hade tänkt från början men pedagogen uttryckte att eleverna fick lära sig hur det kan gå. Även annorlunda skapande som koppel av ett tunt papper som klippte i remsor och häftades på silver bitar till elevens kramdjur. Flera elever målade på förtryckta stenciler i den fria leken. Ett diagram över förskoleklassen observationsfrågor följer här nedan, figur 2.

Diagrammet visar svar på förskoleklasserna observationsfrågor, där man har undersökt fem pedagoger i verksamheten, vissa svar har fått flera alternativ svar. Även här kan nämnas att alternativ-svaren har varit från a-d, men svar blev endast på a-c som visas nedan. Diagrammet visar tydligt att bildskapande finns med i förskoleklass.

Figur 2. Diagram var på förskoleklass (se bilaga 1).

På fråga 1; (*Vilket material arbetar pedagogerna med på skapande?*) visade sig att resultatet blev fem pedagoger arbetade med olika material. När det gäller fråga två; (*Hur introduceras pedagogerna skapande verksamhet på barnen och elever?*) märker man att fyra pedagoger introducerar med hjälp av genomgångar och förklaringar, men en pedagog har en kortintroduktion. I detta sammanhang kan man tydligt se att på fråga tre; (*Hur stöttar de barnens skapande?*) det vill säga nämligen att pedagogens stöttning genom elever använder sig pedagogerna av gruppsamtal, dialog och samtal. Vad mera är när det gäller fråga 4; (*Hur följer de upp detta skapande?*) återkoppling av skapande är det tydligt att endast en har återsamling i verksamhet.

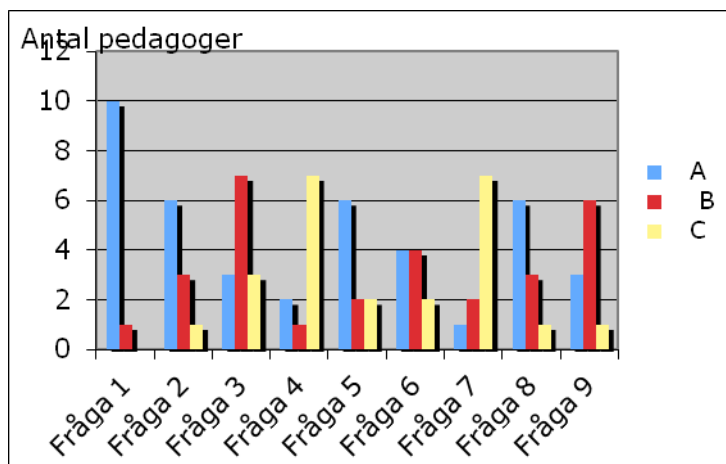
5.9. Sammanfattning av resultat

I detta kapitel kommer en sammanfattning av både förskolan och förskoleklass hur pedagogerna introducera och stöttar barn och elever. Även beskrivs vad pedagogerna arbetar med för material och olika uttrycksformer. Dessutom nämns hur pedagogerna arbetar och återkopplar sin verksamhet?

Tabellresultat på förskola och i förskoleklass

Siffror består av antalet pedagoger och bokstäver innebär att det är svar på observationerna. (se bilaga).

Forskningsresultat visar hur vi ser händelseförloppen och hur de jobbar inom skapande verksamhet på förskola och i förskoleklass, även en kvantitativt svar på forskningen. Avsikten med denna tabell är att kunna se variation i uppfattningen om hur pedagogerna använde sig av de olika uttrycksformerna i förskola och i förskoleklass. I resultatet redovisas de tabellsvaren som kom fram i undersökningen.

Figur 3. Diagram visar svar till kvalitativt observationer.

I undersökningen visade sig att alla tio pedagogerna använder sig av olika material, men att en av dem utnyttjar musik och rytmik. När det gäller introduktion av skapande ser man tydlig att sex pedagoger utnyttjar av genomgångar. På fråga 3; märker man att pedagogerna i båda verksamheterna använder sig av gruppsamtal. I studien ser man likheter mellan förskolor och förskoleklasser att återkoppling inte fanns i verksamheten.

Fyra av tio pedagoger arbetade med textbegrepp, medan fyra av tio inte arbetade med det alls. En pedagog använde delvis detta sätt och en pedagog i vissa ämnen. När det gäller uttrycksformer som musik och rytmik så fanns det likheter mellan förskolan och förskoleklassen med att åtta av tio pedagoger använder sig av detta.

Förskolan skapade dock musik och rytmik på samlingen och förskoleklassen endast genom en hejdå sång på sina storsamlingar. Skillnader är att en av pedagogerna använder sig av flera uttrycksformer. Vissa av observationsfrågorna använder sig av flera svars alternativ.

Studien visar att man kan se en likhet mellan bildskapande i både förskolan och förskoleklass, där sju av tio använde sig av detta uttryck. Tre av tio pedagoger använde sig inte av bildskapandet. När det gäller skapande så var bilden i förskoleklassens estetiska uttrycksform, där förskolan skapade bild på temaarbete och fria leken. Sex av tio pedagoger använder sig inte av drama (där fem av pedagogerna är från förskoleklassen). Skillnaden här är stor med vad man använder sig av för olika estetiska uttrycksformer i undersökningen. Förskolan arbetar med olika temaarbete och får in drama och rörelse som ett sätt för barnen att uttrycka sig. Studien visar tydligt att när barnen är i förskolan förekommer mera estetiska uttrycksformer än i förskoleklassen.

5.9.1. Hur introducerar och stöttar pedagogerna barn och elever i skapande?

Pedagogernas introduktion av skapande var i studien olika. Där förskoleklassens A och B var tydliga och klara på vad som skulle göras fanns det ingen struktur och tydlighet på förskoleklassens C. I förskolan varierade introduktionen av olika aktiviteter också, där vissa pedagoger var tydliga så att barnen förstod vad som skulle göras eller hända, var andra mer otydliga och trodde att barnen förstod. Sex av tio pedagoger hade en genomgång på vad som skulle göras. Tre av tio pedagoger gjorde en kortintroduktion, medan en av tio inte hade någon genomgång alls.

I detta sammanhang kan man tydligt se likheter när det gäller den pedagogiska stötningen av barn och elever. Både förskolans och förskoleklassens pedagoger var lyhörda och aktiva med att hjälpa barn/elever. Där sju av tio pedagoger hade gruppsamtal och tre av tio hade också samtal med barn/elever. Tre av tio förde en dialog med barn/eleverna. När det gäller pedagogens stötning till individen är det tydligt att *scaffolding* är viktigt i pedagogens roll enligt Vygotskij (Dyste, 2003 & Imsen, 2006). Med andra ord är stöd och vägledning i undervisningen betydelsefullt i barns utveckling.

5.9.2. Vad arbetar pedagogerna med för material och uttrycksformer?

Undersökningen visar både likheter och olikheter när det gäller antalet svar från frågan om hur de arbetar med skapande. När det gäller arbete med skapande verksamhet och olika material så visar undersökningen, att tio pedagoger jobbar med skapande i både förskolan och förskoleklass. På fråga 1 så är det en Pedagog som jobbade med musik och rytmik som material medan de andra använde sig av olika material. Det är en tydlig skillnad så tillvida att förskoleklassen använder mer bildskapande än förskolan. .

Braxell (2010) nämner att barnen i förskolan ska få möjligheter att prova olika material i sitt skapande. Resultatet visar tydligen att det finns olikheter när det gäller hur pedagogerna arbetar de med skapande. Studien visar tydligt likhet med att musik används i både förskolan och förskoleklass. Forskningen visar även att pedagogerna tar upp olika sätt till lärande och bildskapande finns med i verksamheterna.

5.9.3. Hur arbetar pedagogerna och på vilket sätt återkopplar dem?

Resultatet visar att det finns olikheter när det gäller återsamling. I studien kom det fram att endast tre av tio pedagoger hade en återsamling av sitt skapande.

De estetiska uttrycksformerna varierade i förskolornas studie där musik/rytmik fanns med i samlingen. Även drama använde sig tre pedagoger sig av i förskolan. En pedagog använde sig av en docka i samlingen vilken enligt Forsberg Ahlcrona (2009) medierar kunskap, lärande,

kultur och kommunikation till barnen. Förskoleklassens morgonsamling innehöll ingen aktivitet som var praktisk endast information om dagen och dess datum. Slutsamlingen på dagen för förskoleklasserna A och B var en liten ”hejdå” sång. Skillnaderna var stora på förskolans sätt att använda sig av estetiska uttrycksformer och förskoleklasser som inte utnyttjade tillfällena att se olika uttrycksformer i verksamheten. Vad kan detta bero på? Från tidigare forskning på området om skapande verksamhet har Somi och Sjödin (2009) kommit fram till att lärarnas syn på de estetiska läroprocesserna berodde på olika intressen, erfarenheter och kreativitet när det gäller skapande, även resurser och tiden var en stor del. Även Wardani och Bringeland (2011) nämner att förskolelärarna hade olika definitioner på vad estetiska uttrycksformer var, så som olika aktiviteter, språket och upplevelsen med olika sinnen.

När det gäller leken visar det sig att finns likheter och olikheter mellan pedagogernas sätt att ta upp den fria leken till lärande. Detta förekom både på förskolan och i förskoleklassen. Barnen och eleverna var väldigt kreativa, uppfinningsrika och fantasifulla i den fria leken. Pedagogerna fanns i närheten vid förskoleklassens ”fria lekpass”, men i förskolan var barnen mera självgående i leken. Varför är det så? Enligt Arnesson Eriksson (2009) nämner hon om olika roller en pedagog kan förhålla sig till i leken. Man kan säga att i förskolan tar man en ”dokumenterande observatörsroll” där man befinner sig utanför lekens värld och endast dokumenterar vad som händer. Förskoleklassens pedagoger tar en ”observatörsroll”, där man finns i utkanten av leken, ger ledtrådar och stöttar barnen.

I förskolan förekom barns skapande med olika material så som kartong, kulor och ögon paljetter vid skapande av en elefant. I förskoleklassen så var det mera tydligt vilket material som skulle användas till bildlektionen, så som pappersark, färgpennor och blyertspennor. Forsberg och Holmberg (2006) skriver i sin forskning att lärarna använde sig av mest av bild i skapade för att det fanns oftast material att tillgå enligt lärarna.

6. Diskussion

Vi kommer här att diskutera vårt arbetes olika delar där våra egna tankar, teorier, litteratur och resultat kommer att kopplas samman med syftet och frågeställningarna. Utifrån vår observationsstudie har vi fått en inblick hur pedagogerna arbetar med de skapande verksamheterna. Vår studie kommer att knyta an resultatet från vad som har kommit fram i vår studie. För att lättare kunna se på resultat av frågorna så har vi skapat två underrubriker. Vi har valt att sammanföra våra tre frågor (se 2.2,s.7) till två frågor 6.1.1. och 6.1.2.

6.1. Metodreflektion

När det gäller observationer upplev vi att det är tidskrävande att tolka och analysera våra datamaterial. Vi märkte också att pedagogerna förändrar sig genom observationer. Fördelar med vår observationsstudie såg vi tydlig hur pedagogerna arbetade med skapande i olika förskolor och förskoleklasser. I och med detta tar det så mycket tid att analysera forskningsresultat, för att som forskaren måste man ta den tid att reflektera över observationerna. På så vis krävs det en noggrann tolkning av analyserna, från de olika områdena. Nackdelarna är vi inte vet hur de tänker med skapande i pedagogiska verksamheten. Vidare fick vi inte fram mycket material som hur pedagogerna tänkte om skapande och deras reflektion i arbetet. När det gäller teorier i vårt arbete så tänker vi att det finns mer än sociokulturell såsom Piaget och variationsteori. Vi önskar att vi hade fått mer tid i observationerna samt göra intervjuer för att fördjupa oss i helheten av skapande. När det gäller urvalet av observationstillfällen så har vi gjort sex dagars observation. Detta kan man inte dra en slutsats på hur de alltid arbetar med skapande. Studien utgick från både förskolans och förskoleklassernas skapande, på så vis kunde man se från små barn till lite äldre hur dem arbetade med skapande verksamhet. Genom detta fick vi stor inblick hur viktigt att undervisa skapande i olika verksamheter.

I vår studie har vi utgår från Staffan Stukats (2011) bok som metod och där följer undersökningsmaterial som underlag. Vidare sammanfatta vi de olika teorier och den tidigare examensarbete. När det gäller olika teorier är det viktigt också att all information ska behandlas enligt riktlinjer. Som forskaren tar vi hänsyn de olika pedagoger som varit medverkande i vårt examensarbete. I och med detta respektera vi vad som har kommit fram i vår forskning.

6.2. Resultat

Vårt syfte har varit att undersöka om pedagogerna arbetar med skapande. I undersökningen kom det fram att både förskolan och förskoleklassen arbetar med skapande på olika sätt. I förskolans skapande var samlingen en stor estetisk uttrycksform där musik, rytmik, drama och bild förekom. Förskoleklassens skapande var mer inriktat på bildskapande lektioner. När det handlar om hur pedagogerna tar in flera sätt till lärande, så är förskolan den som tar in drama, musik och rörelse och endast en pedagog på förskoleklass B som tar in flera sinnen för att lära barnen. ”Fria leken” var förskoleklassens stora kreativa tid för skapande. Det är under samlingen som pedagogerna i förskolan arbetar med flera estetiska uttrycksformer där det ofta finns ett temaarbete att arbeta utifrån. Förskoleklassens pedagoger har ett schema för dagen, där skapande kan finnas med på temaarbete och på fria leken.

6.2.1. Vilket material arbetar pedagogerna med och uttrycksformer

Resultatet i studien visar att förskoleklassens skapande var inriktat på bildskapande, där pedagogerna var väldigt styrande, vilket material som gäller och färgläggning av hela teckningen. Braxell (2010) nämner om hur viktigt det är att bildarbete ska utveckla ett kvalitativt lärande där pedagogerna besvarar barnen med "ett nyfiket, medforskande, reflekterande, positivt och tillåtande förhållningssätt" (s.22). I vår framtida lärarroll är det viktigt att man som pedagoger vill locka och uppmuntra till skapande, på ett sätt som är lärorikt. Bildskapande är ett sätt för barnet att gå in i sin själ och i det inre medvetandet, och kommunicera sitt språk samt visa känslor. Som pedagoger är det viktigt att man har kunskaper om skapandes möjligheter. Braxell betonar hur man ska bemöta varje barns teckningar med respekt, där hon själv nämner om när hennes lärare hade sagt till henne att teckningen inte var klar, för det var vitt på papperet kvar i hörnen. Hon skriver att man ska ge barnen en chans att få berätta om bilden och sina tankar som de har uttryckt på papperet. På så vis har man gett en möjlig väg att utveckla barnets estetiska läroprocess. Änggård (2005) förespråkar att bildskapandet har flera funktioner där barnet samspelar med andra både när han och hon skapar och talar om sina bilder. Änggård har även i studien tittat på teckningar som barnen har arbetat med på egen hand och som ofta blir ouppmärksammade av föräldrar och pedagoger. Även Maltén (1995) refererar till Brunners teori att bilder, handling och föremål är viktiga i undervisningen.

Studien visar att endast tre pedagoger hade återsamling på skapande. Wiklund (2009) betonar hur viktigt det är med reflektionen, "tänkandet och görandet ger oss kunskap och verktyg att ta med oss till nästa fas eller nästa projekt" (s.79). Hon skriver att elever och lärare måste kunna erkänna och samtala om att det kan finnas motstånd i lärandet för att på så sätt få syn när det sker.

Vygotskijs beskriver att lärandet är medierats lärande. Dyste, (2003) menar att begreppet "mediering, eller förmedling, som används om alla typer av stöd eller hjälp i läroprocessen antingen det är personer eller verktyg i vid mening (artefakter)" (s.45).

Även Forsberg Ahlcrona (2009) refererar till Vygotskijs teori och betecknar sociala handlingar, samspel och språket som grundläggande i sociokulturella perspektiven, är människor blir delaktiga och bemästrar omvärlden. Även Säljö (2005) framhåller språket som redskap för att kommunicera lärande och erfarenheter. Språkliga kategorier innebär att individen inte behöver tillägna sig alla erfarenheter genom direkt erfarenhet.

När det gäller förskolans bildskapande sker detta i samband med temaarbete och fria lekens aktiviteter. På förskolan förekommer det mer material vid skapande som ger barnen större fantasi och kreativitet att skapa sin bild. Vad är det som gör att förskoleklassernas skapande blir så produktivt skapande och ett lustfyllt lärande?

Somi och Sjödin (2009) nämner att enligt deras studie om lärarnas syn på estetiska läroprocesser berodde på erfarenheter, intresse och kreativitet. Vi menar också på att det beror på kunskaper och erfarenheter om möjligheter att använda olika material till kreativt skapande. Det är detta som avgör om det bara produceras och sätts upp på väggarna för att visa vad som görs på förskola och förskoleklasserna eller om man tar tillvara möjligheten att utveckla den estetiska processen.

Vidgat textbegrepp var det endast en pedagog i förskolan som använde sig av, medan det var tre pedagoger i förskoleklassen som tar upp textbegreppet, i den skapande bilden. Dahlgren m fl. (2006) nämner hur viktigt det är att stimulera barnen till skriftspråket. "Skriftspråkets

kommunikativa funktion belyser man genom brev, kom-ihåglappar, meddelanden och genom att man ber barnet skriva på teckningar etc.” (s.116).

Arnesson Eriksson (2009) nämner även hon om att inspirera till skriftspråk genom sagotema, där barns intresse kan väckas. I detta sammanhang kan man se likheter med Änggårds (2006) resonemang som hon har kommit fram till i sin studie utifrån Bakhtins synsätt. Hon menar att barns bilder står en *dialog* med varandra. En teckning är länk till tidigare teckningar som bygger på en annan länk av teckning som ett slags ställningstagande till andra teckningar (a.a.). Även Thams (2008) nämner om skolutveckling där estetiska och kulturella läroprocesserna har som syfte att uppnå målet och utgå från läroplanen.

Med stöd av styrdokumentet (Lgr 11, Lpfö 98) ska vi förskolan och skolan möta barnen med olika uttrycksformer så som bild, sång, drama, musik, dans och rörelse. Enligt vår studie utför alla den skapande verksamheten på olika sätt. Som pedagoger måste man dock se mer möjligheter att ta upp de estetiska uttrycksformerna.

Paulsen (1996) nämner att man upplever genom sina sinnen – ”att se, höra, känna, lukta och smaka – är viktigt för lärandet” (s.81). Som pedagog arbetar man med de estetiska ämnena på olika sätt genom att ge barnen verktyg till de olika aktiviteterna, så som vid temaarbete och fria leken där barnen kan utforska och själv upptäcka saker. Även nämner Ginberg och Langlo Jagtöien (2010) nämner sinnenas betydelse för barn/elever rörelsen.

Av studien kunde man se att musik/rytmik fanns med som en naturlig del i samlingen på förskolorna. Men när eleverna börjar i förskoleklassen så finns inte musiken och rytmiken som en del i storsamlingarna. Varför kan man undra? Uddén (2004) poängterar hur viktigt det är att man använder den musiska leken som ett medel. Att man som pedagoger får det till en naturlig sak att använda sig av att sjunga, klappa och röra sig rytmiskt. Även Lind (2008) talar om att barns rytm och rörelse har betydelse för barns utveckling genom att improvisation. Uddén skriver om hur musiken för barn och vuxna blir ett gemensamt emotionellt och skapande flöde, där man kan ha kul tillsammans, ”föra engagerade samtal och fortsätta den skapande och språkliga processen i bild, dans, drama, lek, berättande, poesi och inte minst – i ny musik” (s.153).

Björkvold (2005) nämner om barnkulturens lekande ngoma där ”musikaliteten” ligger i ett eget, ekologiskt sammanbundet, psykosocialt företeelse. ”Det består av sång och rörelse – hela kroppen i ett äkta instrumentellt uttryck ut mot världen och in mot jaget” (s.83). Där han skriver att man kan söka, locka, vara lyhörda och få kunskap för att kunna förstå den musiska människans inre, så tidigt som möjligt i livet. Uddeholm (1993) diskuterar vikten av att sjunga mycket med barnen, som då stimulerar, ”rytm- och melodikänsla, som är bärande element för talförmågan och läsförståelse” (s.58). Han skriver att om man har svårighet med uttal eller läsning är det bra om man inspirerar till att sjunga mycket.

Enligt Fagius (2007) betona att, ”Musik är till för alla och vi skulle må bra av ett mindre dömande och elitistiskt synsätt” (s.95). Hon skriver att alla har en kunskap nedärvt om hur man upplever musik, att sjunga och spela, rörelse och kommunicera via musiken. (a.a.) nämner om man hela tiden får ett bedömande och känna sig bedömd så hejdar och hämmar man sina tillfällen att utvecklas mot ett eget, livligt uttryck. Enligt studien så får inte förskoleklassen de estetiska uttrycksformerna mer än bild, där förskolan får med både musik och drama som en del i sin verksamhet. Detta anser vi beror på en osäkerhet hos pedagogerna att våga använda sig av andra uttrycksmedel mer än bild.

I studien har fram kommit till något som inte författarna förväntar sig av datamaterialet, att pedagogerna i förskoleklass var engagerade i den fria leken och barnen och elever var mycket fantasifulla och kreativa både i förskolan/förskoleklass. Detta bör man lyfta fram eftersom det är pedagogens roll att väcka barnens intresse och ge dem erfarenheter, risken finns att inte barnen hamnar i *den proximala utvecklingszonen*, kanske pedagogen inte känner till detta begrepp (Vygotskij 2006). Språket är en viktig del av barnens och elevers kunskap genom att det medierar kunskapen i vardagen. Även Vygotskij (2006), Knutsdotter, Olofsson (2003) och Löfdahl (2009) framhåller leken. Lekhandlingar inbegriper det språkliga lärandet, där språket är ett verktyg för att kunna agera inom sociala omständigheter. Även Vygotskij (Imsen, 2006) betonar att individens utveckling är beroende av sociala miljöer där människans mogenhet spelar en roll. I och med detta har man möjligheter till utveckling. När det gäller scaffolding beskriver Vygotskij att pedagogens roll är oerhört viktig i undervisningen genom att stödja barnen och elever för att ta till vara den möjlighet som - proximala utvecklingszonen erbjuder (Dyste, 2003 & Imsen, 2006). Man märker att i studien visade det sig att pedagogerna stöttade barnen och eleverna, men att reflektioner av det skapade saknades i verksamheten.

Vygotskij (a.a.) förespråkar denna form för den kreativa fantasin. I vår studie märkte vi att i förskolan fanns inte pedagoger i närheten för att leka i den fria leken. Vidare nämner Lindqvist (2006) att leken är basen till utveckling av tankeförmåga och känsla som kan skilja sig åt. Det vill säga att leken skapar den potentiella utvecklingszonen. Med andra ord bör det finnas stöttande pedagoger som deltar under barnens "fria lek", även om det är en liten stund s.k. "kvalitetid". Detta ger oss uppfattningar om att barn klarar av den proximala utvecklingszonen även i den fria leken. Detta resonemang stämmer överens med Knutsdotter Olofsson (2008). Hon betonar att när barnen leker fri lek behöver det vuxna som stöd.

Fri lek betydde inte lek fri från vuxna. /.../ Fri lek betyder att det är barnens själva som bestämmer vad de vill leka. Den vuxna ska inte styra barnen utan hjälpa dem så att de i fred kan utvecklas vad de tänk sig (s.80).

Knutsdotter Olofsson (2008) skriver att barnen behöver en trygghet och ett engagemang från vuxna när de har lust att leka. Att pedagogen möte barn/elever på deras nivå när det gäller leken (a.a.) eftersom leken då blir mer utvecklande. Pedagogen måste möta barn och elever på deras nivå när det gäller leken. Detta kräver att pedagogen tar tillvara den stunden och ger barnen flera utmaningar. Detta är betydelsefullt om leken ska inspirera till utvecklingen. Där med olika förslag som kan hjälpa vidare och skapar möjligheter till lärande. I denna studie anser vi att genom ett bra ledarskap, skapar man en trygghet hos barn och elever. Vidare har Knutsdotter Olofsson i sin forskning kommit fram till att leken inte börjar av sig själv. Hon framhåller att leken behöver stimulans och näring, där vuxna kan pratar lekens språk och samtidigt barnens språk (a.a.).

Vi anser att pedagogernas delaktighet är oerhört viktigt för att fånga barnen/elever intresse så att de blir delaktiga i olika aktiviteter. Maltén (1995) refererar från Bruners teori; att observera " den inre motivationens betydelse för elevens prestation i skolan. Vi bör spela på barnen nyfikenhet, strävan att uppnå kompetens /.../. strävan efter social gemenskap" (s.177). Resultatet visar att har kommit fram att vid fria leken används kappasstavar som byggmaterial för både förskolan och förskoleklass. Enligt Frøbels teori menar han att byggmaterial ger barnen stimulans till utveckling genom fantasi och kreativitet detta gäller också för Vygotskijs teori om lekens värld (Uddén, 2004, & Vygotskij, 1995).

I studien har vi kommit fram till att tre pedagoger utförde drama på samlingen, där ena pedagogen använde sig av en docka. Forsberg Ahlcrona (2009) betonar att ur ett sociokulturellt perspektiv är dialogen viktig. Där skapas innebörd och förståelse genom att använda dockan som redskap för att dela sina erfarenheter. Säljö (2004) förespråkar att utifrån det sociokulturella perspektivet kan "Lärande och utveckling skilja sig åt mellan kulturer/samhällen och epoker" (s.86). Genom verbala klasser och fysiska verktyg blir omgivningen förstådd "för oss enligt specifika mönster" (s.86). Vygotskij skiljer sig från Säljös uppfattning om att vi i viss mån har tagit till skola och utbildning som ett sätt att förstå lärande.

Exempelvis står det att:

Systematisk påverkan genom den ideologiska verksamhet som skola och utbildning utgör flyttar gränserna för alla, inte minst för dem som kanske i någon mening inte har så goda förutsättningar (a.a. s. 87).

6.2.2. Hur arbetar pedagogerna och på vilket sätt stöttar och återkopplar dem verksamheten?

Resultatet visade att pedagoger i förskolan arbetade mest med inriktade tema. I och med detta kan man se tydligen att en stor likhet framträtt i tabeller; att majoriteten av pedagogerna fokuserade på samling och arbetstema. I detta sammanhang framhåller Pramling, Samuelsson och Sheridan (2008) att förskolans kunskapsformer tillhör de temainriktade. Detta medför att kunskaperna sällan är att man talar om det, utan reflektioner över tema arbetet.

Ett liknande resonemang kan man se i våra resultat från förskolan/förskoleklass; tre av pedagogernas arbetssätt var att de skapade traditioner när det gäller med temainriktade på samlingen och grupparbete. Dessa situationer fick oss dra slutsatsen att pedagogerna ägnar sig mest åt temainriktat arbete. Vad kan det beror på? Det kan hända att detta beror på att det estetiska ämnet är mera fokuserat i skolan än i förskolan. Flexibiliteten hos barnen/elever som i dag är verksamma, speglas genom att de är intresserade i leken och det andra estetiska uttrycksformer exempelvis drama, rytmik musik. Barns lärande kan stimuleras genom leken.

En annan förklaring är att idag är det större barngruppen än förr. Enligt Lindqvist (1996) har det kommit fram att barn använder sig av direkta och indirekta erfarenheter genom att de målar, ritar, dramatiserar osv. Detta för att kunna uttrycka sina erfarenheter och samverka från olika teman (a.a.).

I resultatet visade det sig från vårt datamaterial att det är viktigt hur pedagogen och läraren skapar fri lek i förskolan och förskoleklass. Inläring och kunskaper prioriteras i processen. Bruner har kommit fram i sin studie att lärarens uppdrag är att skapa goda inlärningsförutsättningar, t.ex. att hjälpa eleven att sätta igång - den yttre motivationen ska berättigad (Maltén, 1995). Enligt studien med Sheridan m fl. (2009) visade den att pedagogernas observation på barnen, att de förorda deras intresse, beskafterheter och medverkan.

I studien har vi kommit fram till att likheter som kan relateras till Bruners teori. Han framhåller för det första ett laborativt arbetssätt och för det andra mer bildmässig eller rent symbolisk presentation. Dessa undervisningsstrategier använder Bruner genom att visa bilder där pedagogen kan kommunicera genom handlingar eller föremål s.k. Hand – öga – förstånd.

Han poängterar ”att det skulle vara en av tumregel i det pedagogiska arbetet” (Maltén, 1995. s.173). Exempelvis tre av tio pedagoger använde sig av material för att visa för barn/elever de objekt eller material, på så sätt mycket enklare för de att se lärande.

En stor skillnad mellan tidigare forskning och det empiriska material som vi har funnit i undersökning är att sju av tio pedagoger använder leken som arbetsätt. Forsberg och Holmberg (2006) har de kommit fram i deras studie att skapande verksamhet är en viktig del i skolans undervisning enligt lärarna. En annan uppfattning av skapande verksamhet berörde lärarnas syn på de estetiska läroprocesserna (Jfr Somi & Sjödin, 2009).

De menar att lärarnas intresse, erfarenheter och kreativitet inverkar på barnens lärande. Detta anser vi att även våra forskningsresultat visar. Man märker att barnens erfarenheter, lustfyllt, kreativitet och fantasi hänger samman med verkligheten. Det gäller att vi som pedagoger väcker barnens intresse och deras erfarenheter, på så sätt kan man reflektera på en djupare nivå (Jfr Knutsdotter, Olofsson, 2008).

En annan förklaring på detta anser vi vara att om man använder kvalitativa intervjuer blir det mycket enklare för oss att komma fram till resultatet i vår studie när det gäller fria leken. På så vis får man en starkare uppfattning om detta område och varför blev det så? Vidare nämner Knutsdotter, Olofsson (a.a.) att i ”lek och skapande står alla möjligheter öppna”(s70). Hon menar att lek och skapande finns det många vägar för att söka sig till det omedvetna svar som ännu inte givits ord.

Även Malström (2006) menar att skapande verksamhet främjar våra egna frågor, försöka att nå ett svar. I hennes studie har det kommit fram att det inte finns några givna svar från ämnesområdena. Hon poängterar att skapande förmåga förtjänar ökat intresse i skolan i dagens forskning samt utvärderingssammanhang. Hon diskuterar även att det är en önskan från Skolverket att ändra medieringsbegrepp till vågrätt. Att det skrivna språket kan ersättas med en vidare syn på kommunikation där estetiska uttrycksformer får större vikt (a.a.). I detta resonemang anser vi att det är oerhört viktigt att främja individens lärande i skapande verksamheten, genom att pedagogens engagemang att fånga barnens och elevers intresse och utgår från deras erfarenheter. Att inte bara mata in kunskaper utan istället hitta nya vägar till lärande i den pedagogiska verksamheten.

Vårt resultat stämmer överens med Statoens (2000) studie. Han betonar att barns utveckling beror det på vuxna, genom att ge de olika stoff att barnens/elevers förmåga till lärande växer fram. Även Maltén (1995) tar upp från Bruners (1915) teori och diskuterade; om förändringar i dagliga arbetet som är förebilder i dagens samhälle.

I samband med detta gäller barnen/elever lärande som är beroende på pedagogerna kompetenser. Pramling Samuelsson och Sheridan (2008) förespråkar att lärarens kompetens har stor betydelse för barns lärande om barnets och elevers egna behov, deras intresse, eller önskningar, av att lära sig. De betonar att barnets erfarenheter i sin närmaste omgivning inverkar på barnets lärande i förskolan och förskoleklass. Det förvånar oss hur pedagogerna jobbar kring leken och det verkar som om den har fått genomslag i den pedagogiska verksamheten.

Ett liknande resonemang nämner Karsten Hundeide (2009) om barnets utveckling. Han skriver att det fanns möjligheter för läroprocesserna att inrikta sig till olika miljöer, där barnet/elever och omsorgspersoner har potential att variera vägen till en nytt spår om lärande.

Dessutom i Lpfö 98 och Lgr 11 kan man läsa att leken är viktig del för barns utveckling och lärande och detta är strävans mål i förskolan och förskoleklass (Lpfö98, rev2010). Enligt Sheridan m fl. (2009) har lärarna en god kompetens och att de hade kunskaper i teorier om barns utveckling och lärande.

I datamaterialet har det kommit fram att drama, lek och rörelse knyts samman i lekens värld "Barn leker med rörelser, föremål och språket" enligt Lindqvist, (1996. s. 73), och detta stämmer även överens med Lind (2008). Lindqvist (1996) skriver att leken liknar drama eller teater, där handlar det om olika rollspel i leken. Exempelvis; på förskolan drama är en sort av aktivitet och inom grundskolan, gymnasium, folkhögskola och högskolan drama är ett av de estetiska ämnena enligt Haglund & Fredlind (2011). Detta stämmer överens med våra forskningsresultat, där två av tio pedagoger använde sig av drama som aktivitet i arbetssätt. En av pedagogerna i (förskolan 1) visade att hon använde sig av rytmik i temainriktat arbete.

Drama kan barn uttrycka på olika sätt Rasmusson m fl. (2008) betonar att genom rollek utvecklas både barns kognitiva och sociala områden. "Genom att imitera vuxnas olika roller i det dagliga livet, lär sig barn något om det konkreta innehållet i rollen" (s.158). Enligt studien förekom drama i förskolan på samlingen, där man stimulerade och lockade fram fantasin hos barnen hur djur kunde göra och röra sig. Viktigt är att man stimulerar till rolleken i den fria leken så barn får uttrycka sig på olika sätt.

I ett liknande resonemang skriver Wikholm (2001) att skapande dramatik betyder livserfarenhet där social förmåga, ger stimulans till kommunikation. Människan lär sig att uttrycka i de sociala kontexterna, stimulera sin fantasi, framhåller Vygotskij (1995) och Lindqvist (1996). Hennes arbetssätt verkar intressant att hon skapar fantasi och kreativitet för att locka barnens intresse.

En annan fråga som uppmärksammades på en (förskola 2) var att en pedagog använde sig av drama inom samlingen. Det är tydligt att hon skapade drama, där hon låtsades vara en varg medan barnen var bärplockare. I detta sammanhang använde hon improvisation med hjälp av fantasi för att mediera lärande. Rasmusson och Erberth (2008) framhåller dagens dramapedagogik. De menar att individer lär sig med hjälp av olika gestaltningar och de lär sig också att samarbeta med andra genom roll spel. Detta resultat är mycket fascinerande för oss hur man kan utveckla detta i våra kommande arbeten.

När det gäller rytmik/rörelse kan man se att rytmik på förskolan är ett slags tema och aktivitetsformer. Detta kan man jämföra med förskoleklass där rytmik är ett slags estetiskt uttrycksform i undervisning. Ett tydligare exempel visar att en av tio pedagoger använde sig av rytmik i sitt arbetssätt. Pedagoger skapade olika lekar i rytmiken och även en liten gestaltning inom leken. Enligt Lind (2008) har rytmik potential att leda till att man självmant skapar och leker med musik och rörelse. Pulsen i musiken gör att man vill röra sig genom att sjunga, dansa och klappa händerna (a.a.). Detta stämmer överens med Gindberg & Langlo Jagtöien (2010). De menar det är skolans skyldighet att skapa rytmik så att barnens motorik utvecklas mer i vardagen, så att barnen där igenom kan koncentrera sig på förskola och skola. Med hjälp av olika sinnen i rörelse stärker barnen kropp, intellekt och insikt i rytmiken (a.a.).

I studiens resultat visade det sig att pedagogernas skapande var enbart en produktion av olika uttrycksformer. Vid förskolans temaarbete inriktade det sig på uppvisning för föräldrarna av verksamhetens alster. Skapande bilder i förskoleklassen var inriktade på att barnens teckningar skulle sättas upp på väggarna.

Från tidigare studier kan man se likheter med det vi kom fram till, att leken har en stor betydelse för barn som lär sig i samspel av varandra. När det gäller återkopplingen av skapande var det få pedagoger som använder sig av detta visar studien. Även såg man att de skapande olika uttrycksformerna förekommer mer i förskolan än i förskoleklass. När det gäller bildkunskap så förekommer det mer styrd verksamhet i förskoleklass än i förskolan där det förekommer mer material och spontanare sätt att få uttrycka sig. Introducering av samling och temaarbete i förskolan är viktigt såg man i studien, för att få med alla barn från början. I studien såg man även att i förskoleklassens introducering av temaarbete gäller det att ha struktur och planering, för att alla elever ska förstå vad det ska göra. När det gäller hur pedagogerna arbetade, så använde det sig av musik, rytmik, drama och bild. Det använde olika artefakter såsom dockan, pappersark, färger, pappersrullar, pärlor, musik- cd m.m.

6.3. Lärdomar man kan dra av studien

Vi har kommit fram till att leken är viktig som arbetssätt eller tema på förskolor och skolor. Att vi använder oss vår fantasi i skapande och på så viss kan utnyttja våra kreativa sidor i vardagen. Med hjälp av olika lekar skapar vi inlevelse i barnen/elever värld. Vi lekar hela livet och samtidigt skapar vi engagemang hos individen. Det är viktigt att visa våra intressen och att vi anpassar oss till individens nivå. Det är också viktigt att reflektera över barnens lärande i varje aktivitet, för att på så sätt anpassa sig till individens förmågor. När det gäller barns teckningar skall man undvika att värdera olika barns arbete och istället fråga barn och elev hur de tänker? Drama är en bra uttrycksform som undervisning, där kan locka barnen och elever intresse och samtidigt få individerna att våga ta olika roller i gestaltningen. När det gäller grupparbete är det viktigt att barnen och elever får den sociala gemenskapen för att stärka sin ”jag känsla”. Det vill säga att man stärka deras självförtroende och att även språket utvecklas. Vid sång stimuleras språk utvecklingen och nya begrepp.

6.4. Vidare forskning

Efter vårt examensarbete har vi fått en större insyn hur pedagogerna arbetar med skapande i sin verksamhet. I vårt resultat ser vi att det finns mycket att utveckla inom de estetiska uttrycksformerna. Det skulle vara intressant att göra en vidare forskning på hur pedagogerna tänker om de estetiska ämnena. Om de är medvetna om hur viktigt det är med olika uttrycksformer. Dessutom kan man göra en längre tidsobservationsstudie, där man kan se hur pedagogerna arbetar med de skapande verksamheterna.

En annan metod skulle möjliggöra en sådan studie. Detta skulle kunna göras genom djupintervjuer av pedagogerna där man även tar upp pedagogens roll. Vi skulle också vilja se på det estetiska ämnet från ett barns perspektiv. Hur ser barn på den skapande verksamheten? Vad tycker de om att måla teckningar? Varför tror de att man har sångsamling varje dag i förskolan? Lär man sig något när man leker med lera? Kan man uttrycka sig i drama?

Litteraturlista

- Arnesson Eriksson, Marie. (2009). *Lärande i sagans värld – om temaarbete i förskolan och förskoleklass*. Stockholm: Lärarförbundets Förlag
- Barnes, Rob. (1994). *Lära barn skapa*. Lund: Studentlitteratur.
- Björkvold, Jon-Roar. (2005) *Den musiska människan*. Stockholm: Liber.
- Björndal, C. (2002). *Det värderande ögat. Observationen, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm: Liber.
- Braxell, Stina. (2010). *Skapande barn – att arbeta med bild i förskolan*. Stockholm: Lärarförbundets Förlag
- Carlgren, Ingrid. (2010). *Miljöer för lärande (red)*. Lund: Studentlitteratur.
- Dysthe, Olga. (red). (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena. (2007). *Metodpraktikan - konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik.
- Fagius, Gunnel. (2007). *Barn och sång- om rösten, sångerna och vägen dit*. Lund: Studentlitteratur.
- Grindberg, Tora & Langlo Jagtöien, Greta. (2010). *Barn i rörelse*. Lund: Studentlitteratur.
- Hundeide, Karsten. (2006). *Sociokulturella ramar för barns utveckling*. Lund: Studentlitteratur
- Hägglund, Kent & Fredin, Kirsten. (2001). *Dramabok. 2:a upplagan*. Stockholm: Liber
- Imsen, Gunn. (2006). *Elevens värld*. Lund: Studentlitteratur.
- Jederlund, Ulf. (2002). *Musik och språk*. Stockholm: Runa förlag.
- Lind, Frister, Heléne. (1999). *Flyg lilla fjäril, Rytmik och rörelsesånger för de små*. Mölndal: Förlaget Lutfisken AB.
- Lindqvist, Gunilla. (2006). *Lekens möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.
- Läroplan för förskolan, Lpfö. Reviderad 2010*. www.skolverket.se (2012-03-28).
- Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. www.skolverket.se (2012-03-29).
- Löfdahl; Annika. (2009). *Förskolebarns gemensamma lekar*. Lund: Studentlitteratur.
- Malström, Elisabet. (2006). *Estetisk pedagogik och lärande*. Stockholm: Carlsson Bokförlag
- Maltén, Arne. (1995). *Lärarkompetens*. Lund: Studentlitteratur.
- Olofsson Knutsdotter, Birgitta. (2008). *I lekens värld*. Stockholm: Liber.

- Paulsen, Brit. (2006). *Estetik i förskolan*. Lund: studentlitteratur.
- Pramling Samuelsson, Ingrid. och Sheridan, Sonja. (2006). *Lärandets grogrund perspektiv och förhållningssätt i förskolans läroplan (2:a upplagan)*. Lund: Studentlitteratur.
- Rasmusson, Viveka och Erberth, Bodil. (2008). *Undervisa i pedagogiskt drama*. Malmö: Studentlitteratur.
- Stataoen, Svien. (2000). *Utvecklingspsykologiska perspektiv på barns uppväxt*. Stockholm: Liber.
- Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Säljö, Roger. (2005). *Lärande & kulturella redskap – Om lärprocesser och det kollektiva minnet*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Uddeholm, Mats. (1993). *Pedagogen och den musikaliska människan*. Mölndal: Förlaget Lutfisken AB
- Uddén, Berit. (2004). *Tanke, visa, språk: Musisk pedagogik med barn*. Lund: Studentlitteratur.
- Vallberg Roth, Ann- Christine. (2008). *De yngre barnens läroplanshistoria*. Lund: Studentlitteratur.
- Vygotskij Lev. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos
- Wikholm, Richard. (2001). *Skapande dramatik 1 grundbok*. Stockholm: Dramiförlaget.
- Wiklund, Ulla. (2009). *När kulturen knackar på skolans dörr*. Klippan: Ljunbergs tryckeri.
- Änggård, Eva. (2010). *Barn skapar bilder i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Internet

- Bringeland, Jenny & Wardani, Upit Rwetno (2011) *Estetiska uttrycksformer i förskolan*. Kalmar: Linnéuniversitetet. Hämtad den 30 mars, 2012 från www.uppsatser.se.
- Forsberg Ahlcrona, Mirella. (2009). *Handdockans kommunikativa potential som medierande redskap i förskolan*. Göteborg: Universitet. Hämtad den 4 maj, 2012 från www.gupea.ub.gu.se.
- Forsberg, Louise & Holmberg, Sara. (2006) *Skapande verksamhet i skolan*. Göteborg: Universitet. Hämtad den 29 mars, 2012 från www.gupea.ub.gu.se.
- Sheridan, Sonja, Pramling Samuelsson, Ingrid & Johansson, Eva (red). (2009). *Barns tidiga lärande: en tvärsnittstudie om förskolan som miljö för barns lärande*. Göteborg: Universitet. Hämtad den 11 maj, 2012 från www.gupea.ub.gu.se.
- Sjödin, Anna & Somi, Rima. (2009) *Skapande verksamhet och kultur i skolan och samhälle*. Göteborg: Universitet. Hämtad den 29 mars, 2012 från www.gupea.ub.gu.se.
- Änggård, Eva. (2005). *Bildskapande – en del av förskolebarns kamratkulturer*. Linköping: Universitet. Hämtad den 10 maj, 2012 från www.avhandlingar.se.

Tham, Amelie. (2008). *Den andra möjligheten – estetik och kultur i skolans lärande*. Stockholm: Liber. Hämtad den 29 mars, 2012 från www.skolverket.se.

Bilaga 1

1. Vilket material arbetar pedagogerna med på skapande?

- a). Ja/ Olika material
- b). Ja/ Musik/Rytmik
- c). Ja/ Lek/Drama
- d). Nej

2. Hur introduceras pedagogerna skapande verksamhet på barnen/elever?

- a). Genomgång
- b). Kortintroduktion
- c). Inget alls
- d). Övrigt

3. Hur stöttar de barnens skapande?

- a). Samtal
- b). Gruppsamtal
- c). Dialog
- d). Inget alls

4. Hur följer de upp detta skapande?

- a). Avslutningstema
- b). Återsamling
- c). Inget alls

5. Använder pedagogerna olika uttrycksformer?

- a). Ja/Delvis
- b). Nej
- c). Ibland

6. Ser pedagogerna det vidgade textbegreppet som en del i verksamhet?

- a). Ja
- b). Nej
- c). Delvis
- d) I vissa ämne

7). Musik och rytmik används dessa uttrycksformer?

- a). Ja
- b). Nej
- c). Delvis/Musik
- d). Delvis/ Rytmik

8). Finns den skapande bilder med som ett sätt att uttrycka sig?

- a). Ja
- b). Nej
- c) Ibland

9). Drama och sagovärlden är ett sätt för alla att uttrycka sig, används detta i förskolan/förskoleklass?

- a). Ja
- b). Nej
- c). Ibland
- d). Delvis

Bilaga 2

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Vi är två lärarstuderande vid namn Christina Krantz- Kjörk och Theresa Johannesson. Vi läser just nu sista terminen på Lärarprogrammet inom Göteborgs universitet.

Vi ska skriva en C- uppsats vilket är en vetenskaplig studie, även kallat examensarbete med 15 hp.

Syftet med det valda området är att vi skulle vilja se och i så fall hur pedagogerna arbetar på olika sätt med skapande verksamheten, (musik, drama, bild och lek). Christina kommer att fokusera på förskoleklasser i Lidköping och Theresa kommer att undersöka förskolor i Göteborg verksamhet.

Vi kommer att använda i vår forskning ut av observationer med hjälp av loggbok och observationsschema i verksamheten.

Vi är hjärtligt tacksamma för att ni ställer upp.
Med vänliga hälsningar/ Christina & Theresa

Vid frågor kontakta:

Kursansvarig lärare är universitetslektor Daniel Seldén, Göteborgs universitet, Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap, telefon 031 786 47 82.